

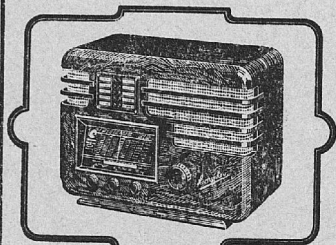

ŽENSKI SVET

1938 · LETO · XVI

DECEMBER · M. Š. O.: BOŽIČ SE BLIŽA · B. LEVSTIK: NAŠA VAS · ČEŠKE ŽENE ŽENAM VSEGA SVETA 1. OKTOBRA 1938 · M. N.: ŽENA V BOJU ZA NAŠO SVOBODO · B. LEVSTIK: POLDAN · ČAPEK-ŠIŠKA: ZADEVA Z DETETOM · IVA BREŠČAK: ODMEV · E. MUSER: OB ROMANIH O PREŠERNU · A. ČERNEJ: NAŠE MLADINSKO SLOVSTVO · V. I. R.: FRANCKA ORNIKOVA · II. BALKANSKI KONGRES UNIJE ZA ZAŠČITO DECE · POROČILA IN KRITIKE · OBZORNIK · PRILOGE: NAŠ DOM, 2 MODNI PRILOGI

Zabavni družabnik, instruktor, informator
je radio aparat

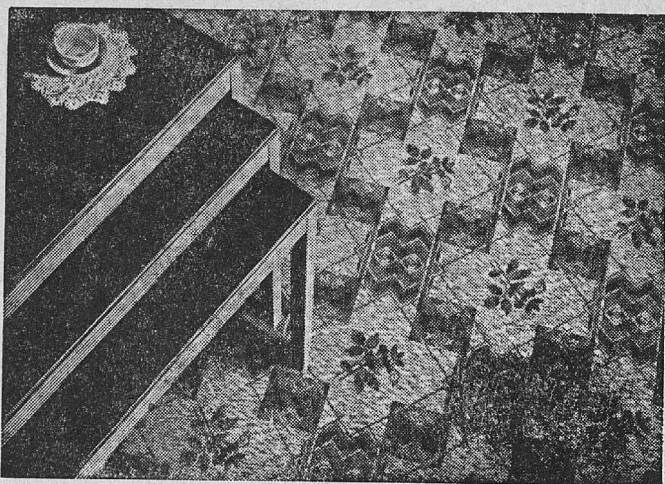
HORNYPHON

zmaguje!

Prepričajte se o tem pri

„**RADIO PEGAN**“-u

v Ljubljani, Tyrševa cesta 12

Linolej v veliki izbiri priporoča tvrdka

A. & E. Skaberne, Ljubljana

Zenski Svet izhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročnina za list z gospodinjstvo prilogo «Naš dom», modno prilogo in krojno polo z ročnimi deli znaša *din 64*—, polletna *din 33*—, četrtletna *din 17*— Posamezna številka *din 6*—, Sam list s prilogo «Naš dom» *din 40*—, same priloge *din 48*—, Za Italijo *Lit. 24*—, posamezna številka *Lit 250*; za ostalo inozemstvo *din 85*—, Račun poštne hranilnice v Ljubljani štev. 14004. Uredništvo in uprava v Tavčarjevi ulici štev. 12/II. Telefon štev. 32-80. Izdaja Konzorcij Zenski Svet v Ljubljani. Za konzorcij in uredništvo odgovorna Milka Martelanc.

Tiska tiskarna Veit in drug, družba z o. z., Vir, pošta Domžale. (Predstavnik Peter Veit, Vir.)

Slika na naslovni strani: Miha Maleš: Božična pesem

Božič se bliža

M. O. Š

Božič! Tišina snega. Pod večer toplota zakurjene sobe, na mizi darovi ljubezni, na smrekovih vejah sveče miru.

Pa so vse to same besede; misel jih je priklicala, lepo zvenijo, mehkih čustev pa ne morejo vzbuditi. Letos ne.

Nehote se mirno goreče lučke na drevesu zazibljejo, zakadijo, spremenijo v lučke na grobeh v hladni jesenski sapi. Ker je letos vseh mrtvih dan neskončno dolg, vse od tistih prvih jesenskih dni, ko je v časopisih natisnjena in v radiu govorjena beseda planila v naše domove in vrgla vanje nemir.

Nešteto svežih grobov. Vedeli smo zanje. Toda bili so daleč, na Španskem, na Kitajskem. Včasi nas je morda streslo, če smo gledali v kinu Carmen ali smo brali knjigo o čudežih staréga kitajskega cesarstva: danes razmrvarjena trupla, razrita polja.

Toda vse to je bilo daleč, naša telesa pa zdrava, naša polja zelena.

Ob tisti novici pa so se zamajala tla pod nogami: Trepetajočih rok smo tipali predmete po sobi: so res še tu, ali so le sanje? Bomo bežali, živeli ali padli?

Vsi načrti presekanj, vsi življenjski cilji splahneli.

Umetnost? Filozofija? Vera v človeštvo?

Za vse samo truden, grenak nasmeh.

Kakor žival rešiti zdrave ude, zagrabitigrizljaj in ga stlačiti v usta! Samo to je ohranilo svoj smisel. Potem so prišli Vsi sveti. Nismo bili zapustili svojih domov: na videz je ostalo življenje tako, kot je bilo poprej. Kakor leto za letom smo krasili grobove s cvetjem, jih oživljali z gorečimi svečami. In vendar ni bilo kakor druga leta. V molitev za rajne se je nalahno tihotapilo skoraj zavistno blagrovanje, da ti pred nami mirno spe, a nas še čaka nekaj vélikega, strahotnega, še vse bolj strahotnega, kot so kedaj doživeli oni.

Nemirno plapolanje drobnih lučk nas je stresalo, ko da stojimo ob lastnih grobovih in smo svečke le sebi v pokoj prižgali. Misel pa je rila v tisto neznano, kar je med življenjem in smrtjo. Iskala je poti v nepregledno, smrtonosno gmoto, ki preži nevidna pred nami, ki smo davno vedeli zanjo in nas je vendar do mozga pretresla, ko se je v zadnjih dneh razkrinkala in pokazala satansko se režeč obraz.

Vse dotlej smo z žejnimi očmi iskali krepih besednikov in tolažnikov, da bi mogli verjeti v lepoto miru. Zdaj ni več sile, ki bi nam mogla zakriti oči, zamašiti ušesa. Nobena goreče verujoča beseda ne more več prekričati nemega tipljenja, ki je zadelo naše brate, res brez krvi, a z grožnjo smodnika in jekla.

Še so trenutki, ko bi kljub vsemu hoteli verjeti v radost življenja in se misel bolno upira: saj ni mogoče, saj je preblazno, prekruto! Sədovi nešteti visokih stremljenj in borb in žrtev v nič, padeč v temno barbarstvo?

Kaj je res že prepozno? Ker nisva ničesar storila, da bi sočloveku pomagala do pravega spoznanja, ti in jaz in mi vsi? Kaj je res vse zaman, ker smo sebični, izmučeni, polni nevere?

Ne, ne, tisočkrat ne! Ni še prepozno, saj ni nikoli prepozno. Če se predamo obupu, smo vsi izgubljeni. Zdaj tik pred božičem, ne glejmo v Dete s solzami v očeh, ker mislimo na to, da se je rodilo kakor tisoči, samo za trpljenje in ponižanje, tudi ne pričakujemo od božiča le ure prijetne pozabe.

Verujmo!

Glejmo Dete na slami in pomislimo na njegovo veliko Vstajenje.

Saj je toliko detet na slami, otrok rudarjev, delavcev, kmetov in vseh malih ljudi, ki v klanju ne morejo nič pridobiti, pač pa izgubiti edino imetje — še to svoje bedno življenje.

Vsem tem preprostim dušam, ki jim kultura ni dala drugega kakor lakoto, bolezni in neprestano pomanjkanje, ni za orožje; stisnejo jim ga v roke, eni ga prijemajo z nerazumevanjem in z grozo v očeh, drugi zaslepljeni od cenenih lažnivih krlitic in — gredo.

Pride pa Veliki dan, prav gotovo pride — le reži se, Satan, in kaži pesti, da, pest zdaj vlada človeštvu, le veseli se svojih mogočnih zmag, tvoje ure so vendar preštete — tedaj kultura ne bo več bedna dekla v rokah maloštevilnih tisočev, zaničevanih idealistov, vsem množicam bo odprla oči, obsodila bo Satana na smrt in vsi narodi bodo osvobojeni zapeli na ves glas pesem ljubezni, kakor jo je oznanjal oni, ki se je rodil v skromnem betlehemskelem hlevcu.

Nihče ne bo tedaj več kled vedno novih strojev, saj ne bo več človek njihov suženj, temveč bodo oni sužnji človeku, bodo lajšali ure dela, postoterjali sadove zemlje.

In glej, vsa zemlja bo dovolj prostrana za vse in otroci vsakega naroda, tudi najmanjšega, bodo našli košček poštenega kruha in varno streho.

O, še bo borbe na svetu in trenj in žrtev in zmag — brez njih bi življenje nehalo biti življenje — toda to bo le borba duha za napredek človeštva.

Ves napor, da bi iznašli vedno strašnejše stroje in strupe za smrt ljudi, in ogromne vsote, ki jih požira njih izdelava, bo umno človeštvo uporabljalo le sebi v korist. Brezsmiselna klavnica nedolžnih zasleplencev in sužnjev bo samo strahotna bajka iz temnih dni.

Ne bodi nestrpna, sestra, če velikega dne ne boš doživela ne ti, ne morda tvoji otroci in če bo vmes še vendar morala teči kri! Delo človeštva je delo neštetihih rodov in mi smo le nevidna zrnca v uri večnega Časa. Veruj pa trdno — pride Veliki dan. Samo hoteti je treba, iskati poti, se pripravljati nanj v najtišjih urah dneva, učiti v tej veri najmanjše in pride gotovo Veliki praznik miru.

Naša vas

Beta Levstik

Majhna, oj majhna
naša je vas,
pod lipo sedimo
in predemo čas.

Sosedje že orjejo
in še kako,
široke tri brazde že
v našo zemljo.

Mi pa molčimo
in predemo čas,
majhna, vse manjša
naša je vas.

Ceškoslovaške žene ženam vsega sveta 1. okt. 1938

Danes izgublja Češkoslovaška svoje tisočletne meje, poškrapljene s krvjo in živiljenjem, dane od Boga in narode. Stara kraljevina Češka, ena najkulturnejših držav srednjega veka, katere naslednica je bila Češkoslovaška, izginja. Morali smo popustiti pred združenim diktatom svojih prijateljev in sovražnikov, ki so nam diktirali na način, ki bi bil nečloveški celo nasproti premagani državi. Češkoslovaška, hrabra in urejena, najzdravejši državni organizem Srednje Evrope, je morala v interesu svetovnega miru dovoliti svoje razkosanje.

Ve žene ste se veselile s prirodno radostjo, da je ohranjen mir. Le malo se vas je spomnilo, da smo me, Češkoslovaške žene, v času, ko ste ve pozdravljale one, ki so nam zadali najtežji udarec v naši zgodovini, stale združene v svoji boileti, gledajoč solznih oči našega prezidenta, velikega Evropeca, ki je bil zavoljo svojega dela za državo in svoje borbe za mir globoko žaljen. Ko ste ve dvigale zastavo zmage, smo skušale me zdraviti rane tisočev; a solze dece, celih družin, ki so pregnane s svojih domov, so bile ono cvetje, katero se je vsipalo na nas na boleštni Kalvariji našega naroda.

Bile smo in smo še danes pripravljene, da branimo svojo domovino, toda prepričane smo, da bi mogli rešiti v mir na trajneši način, kakor pa se je zgodilo sedaj. Nismo od vas zahtevale krvi sebično in lahkomiiselno, kakor tudi nismo pošiljale svojih mož in sinov v boj za kake sebične cilje. Ni šlo zato, da sinovi vsega sveta umirajo za nekatere kraje Češkoslovaške, v katerih bivajo Nemci. Živeli smo v Češki skozi tisoč let v miru z Nemci in samo današnji diktatorji so onemogočili, da se z njimi sporazumemo sedaj, v času pretiranega nemskega nacionalizma. Prepričane smo, da bi lahko ohranili mir brez naših žrtev, ko bi naši zavezniki na vse pretnje z nasiljem odgovorili z odločnim «NE».

Ni šlo za narodne manjšine: Češkoslovaške mejne utrdbe so branik Evrope, z njihovim osvojenjem je odprta pot proti vzhodu. Bojimo se, da človeštvo, katerega najodgovornejši čuvarji reda, pravice in prava so se uklonili nasilju in pretnjam, z našo žrtvijo ne bo rešeno grozot svetovne vojne.

Ceškoslovaške žene ne plakajo dolgo. Obubožana domovina jih kliče, svoje enakopravne sodržavljanke, na delo. Pozdrave in izraze hvaležnosti pošiljajo onim brezštevilmim ženam vseh narodov brez razlike, ki so v teh težkih dneh našle zanje besede prijateljstva in ljubezni. Zavestne brezmejnih žrtev, ki so jim vsiljene z razbitjem njihove tisočletne države, kličejo žene vsega sveta na pomoč: Ne dovolite, da bodo naše žrtve brez konca! Naj bo dovolj teritorialnega odstopanja, naj se izpolnjujejo obveze in obljube! Naj dela mednarodna komisija pošteno in objektivno! Naj se plebiscit izvrši brez surovega pritiska, a izmenjava prebivalstva naj se izvede brez ustvarjanja novih manjšin. Naj dobe naše meje stvarno, mednarodno garancijo. Uničili ste v njenem cvetu našo zdravo državo, ki je bila prava domovina vseh svojih narodov. Pomagajte nam politično, gospodarsko in moralno zgraditi novo državo. Sprejmite našo prošnjo in naše opozorilo: ne dovolite, da sila premaga pravico! Potem naša pretežka žrtev ne bo tako enostranska in nepotrebna, kakor se nam dozdeva danes.

Za češkoslovaške žene: Ženská narodní rada.

*

Žena v boju za našo svobodo

I. Š.

Avgusta 1914 so zatrobile vojne trombe; podtaknjen je bil svetovni požar, ki je preobrazil lice Evrope. Ker se je proti onim, ki so zanetili vojno, uprl skoraj ves svet, je bilo vidno naprej, da bodo morali plačati vojni ples povzročitelji. In kdo ga je še plačal? Cvet naroda! Mlada, sveža, živa, kipeča kri. Sredi krvi in solza se je vpraševala takrat mati; žena; sestra; nevesta; čemu? V strašnih bolečinah je našla rešilno besedo: svoboda! Za brazdo, ki jo je vrezala v zemljo njena žuljavá roka, je vzhajalo novo sonce. Ni se več vpraševala: čemu? Globoko nepremakljivo in neizpodbitno je bilo njeno spoznanje: za svobodo!

Da, svoboda je dobrinja, ki jo išče človek in jo skuša doseči iz zavesti svoje dolžnosti do sebe in drugih. Baš svobodna izbira kaže, da gredo vsa pota poštenih ljudi v isti smeri, da svoboda ne loči, ampak zblizuje.

Svetovna vojna! Vojne sile osrednjih držav so stale povsod globoko v zemlji nasprotnikov. Srbija je bila okupirana. Protivniki Slovanov so računali z zmago. Toda razširjene fronte so slabile moč centralnih sil. Avstrijski parlament je bil julija 1914 razpuščen; o zopetnem sklicanju državnega zbora ni hotela vlada ničesar slišati. Šele po padcu predsednika grofa Stürgaha se je vlada streznila ter sklicala parlament. Sedaj je bil čas za slovanske rodove. Tudi južnim Slovanom je bila odločilna ura. Dr. Jan E. Krek je sestavil osnovo za majniško deklaracijo, ki jo je predložil Jugoslovanskemu klubu v pretres in v končno redakcijo. 30. maja 1917 jo je prečital v državnem zboru predsednik Jugoslovanskega kluba dr. Anton Korošec. Dr. Žerjav nam pripoveduje v enemu svojih esejev, da je bila majniška deklaracija v tedanjih razmerah pogumen in velik korak naprej. Na znotraj je bilo treba očistiti deklaracijo «habsburškega okvirja». Vobče pa so jo razumeli prav in v neizmernem zanos, ki ga daje le ideja nacionalne svobode, so si ljudje pošepetovali od ust do ust, da se bliža veliki čas.

Neumorno je deloval naš nacionalni pokret na notranji fronti. Najskrivnejše stezice v pokrepitev in poglobitev velike narodove volje pa je našla žena. Saj vemo, kakršna mati in žena, takšen narod. Globoko so pojmile naše žene svoje duhovno poslanstvo v času, ko se je ustvarjal z žrtvijo, odpovedjo ter s tihim, nesebičnim delom nov čas.

Navdušenje za zedinjenje in svobodo se je vsadilo po zaslugi slovenskega ženstva v sleherno srce našega človeka; vzplamtel je ogenj ljubezni do skupne jugoslovanske domovine. Ta plameneči ogenj je sežgal vse ovire, ki so se stavile nasproti. V mesta, trge in vasice so romale pole v podpis. Nad dve sto tisoč žena in deklet se je izjavilo za narodno osamosvojitvev. Ta zbirka podpisov je bila zgodovinsko dejanje. Važnost dnevnega dogodka ni odvisna od tega, kako ga ocenjujemo sami, ampak od tega, kako deluje na čas in okolico. Če premotrmo našo veliko zgodovinsko uro iz tega vidika, moramo reči, da ni minila brez uspeha. Tuja javnost se je vznemirila ter je začela računati z nami. Najpomembnejše pa je dejstvo, da je bilo politično delo žena dokaz njihove uspešne politične samoizobrazbe. Maja 1917 so slovenske žene slovesno izjavile: «V strašni vojni krvavijo naša srca iz tisočerih ran, na bojišču nam padajo možje, očetje, bratje, sinovi, zaročenci, doma nam nalagata beda in trpljenje naših družin neznosna bremena. Naše solze, naša tuga, naše trpljenje ne morejo in ne smejo biti zaman. Svoje gorje polagamo na oltar svojega naroda. Solze in bol matere, žene, hčere, neveste morajo biti s krvjo mož in mladeničev odkupnina za ljubljeni narod, da mu zasije sonce svobode. Zavedajoč se svojih dolžnosti kot varuhinje domačega ognjišča, zahtevamo v svojem kakor v imenu svojih dragih na bojiščih, v imenu svoje nedorasle dece: zedinjenje, samostojnost, neodvisnost. Hočemo, da bodo naši otroci srečni in svobodni državljani svobodne Jugoslavije.» Tako govori samo žena, ki ve, kaj hoče; in ki si je v svesti prave svoje zahteve.

Dvajset let in več je od tega časa minilo, ko je bil vsak, vsaka kovač nove dobe, klicar novega časa. Pod vaško lipo so se shajale na večer žene in dekleta, kjer so tešile v skupnem razmotrivanju svoje zanimanje za politične dogodke. Pogumne in nesebične so bile. Organizirale so svoje delavce za narodne shode. Naj omenjam tu žene obmejne Mislinjske doline, ki je rodila od nekdanj kremenite in bojevite žene. Močne po zunanosti, iskrene po čustvovanju, mehke po srcu, ognjevite po svobodoljubju so organizirale pohorske drvarje, ves močen kader delavstva za narodne shode, na katerih so govorile ter sebe in druge navduševale za «staro pravdo».

Ker pa je svoboda predvsem dobrina notranjega sveta, zato se žena ni samo darovala za državno samostojnost, ampak tudi za samostojnost duhovnega življenja in narodovega značaja. Žena čuva besedo, polaga jo detetu v sladki materinščini v usta. Župančič pravi, da je «beseda luč, ki jasno hodi med narodi, dušo k duši tajno vodi». Beseda nas spaja ob Dravi in Savi pa tudi ob Soči in Zili, spaja nas z rojaki v westfalskih, belgijskih in francoskih rudnikih, z onimi na brazilijanskih plantažah in v kanadskih gozdovih. Beseda je vez, beseda je duh; last je vsega naroda; odvrnitev od besede pomeni zatajitev naroda, zatajitev duha. Z našo besedo, z našim duhom smo stopili v krog velike slovanške družine. Še preden je napisal Trubar pred 400 leti našo besedo, je klila in poganjala korenine iz kmečke kože in raztrgane bajte, kjer so naše babice užigale besede, luč duha. Dolga, nešteta vrsta mater, žena, mučenic, je dvigala in dvignila bakljo našega duha, obranjala in ohrnila je našo besedo, ko jo je polagala z vero in z zaupanjem in z ljubeznijo v sreča svojih otrok, ki so jo čuvali dalje po plavžih in rudnikih, po poljih in šumah, pri delu, trpljenju, v veselju, žalosti in molitvi. Skromna mati je davno spoznala, da je beseda moč, da je duh sila; vzgojila je vrsto klicarjev besede, ki so širili njene zvoke daleč preko mej naše zemlje.

«Več ne zaidi nam! Sedaj in vekomaj
beseda, v molka noč zabresti nam ne daj!
Zanos nam in obup, radost in bol
obsevaj z žarki svojih avreol,
da vsak naš sen bo v tebi zlat,
vsak duh bo nosil tvoj pečat!»

(O. Župančič)

Različen je stavbni material, različno je delo na dograditvi narodne in državne stavbe, na dograditvi od vekov zasanjanega Narodnega doma. Povsod je treba ženine velike vere, njenega trdnega upanja in njene požrtvovalne ljubezni.

Njena naloga še ni dokončana, še je treba njenih daritev in žrtev. Slovenska žena se tudi danes zaveda, kje je njeno mesto, in je tudi danes pripravljena žrtvovati se vsa za svoj narod in za svobodo. Leta miru in narodnostnega podviga je niso uspavala, da ne bi še nadalje skrbela za usodo svojega naroda, enega onih malih narodov, ki mu od drugod snujejo bodočnost.

Poldan

Beta Levstik

Poldan zvoni. Pri meni si ti.
Zibelka bela pred nama stoji,
tiho se sanjam otroček smeji.
Z mize po belem kruhu diši;
ko dobri gost v izbi sreča sloni.
Poldan zvoni. Ves moj si ti...

Le v časopisih grozno stoji
in v kleti dekle že ves dan ječi. —
Glej, bele srajčke se v soncu suše,
a v vrtu že krizantema cvete.
Skozi smehlaj ti v naročje ihtim;
tako se nečesa strašno bojim.

Zadeva z detetom

Karel Čapek

«Ko se že ravno pogovarjamo o komisarju Bartošku,» je rekel gospod Kratochvil, «se spominjam zadeve, o kateri javnost tudi ni nič zvedela; gre za tisto zadevo z detetom. Nekoč je tako rekoč pribežala na komisariat k temu Bartošku mlada gospa, žena nekega svetnika državnih imetij, nekega gospoda Lande, grozovito objokana, komaj da je sapo lovila. Bartošku se je smilila, čeprav je imela špičast nos in je bila od milega jokanja vsa lisasta; tolažil jo je, kolikor tak star fant in še policaj povrh zmore. «Jezus Marija, ljuba gospa, ji je prigovarjal, tak nehajte že, saj vam ne bo glave odtrgal; prespi se pa bo spet dobro; če pa preveč razgraja, pa pojde z vami onile Hochman in mu jih po potrebi primaže po gobcu; vi pa, preljuba gospa, ne smete svojemu možu dajati vzroka za ljubosumje; no, pa bo.» — Da boste namreč vedeli: na ta način poravnajo na policiji večino takih rodbinskih tragedij.»

Toda gospa je samo stresla z glavo in tako jokala, da jo je bilo groza pogledati.

«No, prmojduš,» je poskušal gospod Bartošek drugače, «potemtakem vam je zbežal, kajne! Čujte, saj se vrne: lump potepinski; splača se vam za tega zlomka take počenjati!»

«Go gospod,» je zastokala mlada gospa. «saj so mi na — na ulici ukradli dete!»

«Bežite no,» je rekel komisar neverno, «kaj pa naj počnejo z otrokom? Zašlo je kam.»

«Ni zašlo,» je ihtela nesrečna mamica, «saj je šele tri mesece stara Rožica!»

«Aha,» je dejal gospod Bartošek; ki ni imel pojma, kdaj deca shodijo. «Pa kako vendar, prosim vas, so vam jo mogli ukrasti?»

Po malem je iz nje izvlekel, ko ji je najprej seve, da bi jo pomiril, z vsemi prisegami prisegel, da dete zanesljivo najde. Zgodilo pa se je bilo takole: Gospod Lande je bil takrat na službeni poti po državnih imetjih, gospa pa je hotela obzankati Rožici lep slinček; medtem ko je v trgovini z ročnimi deli izbirala za slinček svileni nit, je pustila voziček z Rožico zunaj; ko je stopal iz prodajalne, ni bilo o Rožici in o vozičku ne duha ne sluha. To je bilo vse, kar je mogel dobre pol ure izvedeti iz jadikujoče matere.

«No tak, gospa Landova,» je rekel končno komisar Bartošek, «to pa ne bo tako hudo; čujte, kdo vam pa krađe deco? Rajši kdo kdaj kakega kričača odloži, tak primer sem že imel. Mislim, da taka čmerna nima nobene cene, saj se večinoma ne da prodati; voziček, ta pa ima ceno, blazinice — saj ste jih imeli, kajne? — imajo tudi ceno; tako je že vredno kraje. Mislim, da je nekdo ukradel samo voziček in blazinice; rekel bi, da je bila ženska, kajti mož z vozičkom bi bil morda malo preočiten. Ta ženska se otroka kmalu nekje odkriža,» je rekel Bartošek tolažilno, «prosim vas, kaj pa naj z njim počne? Mislim, da vam to nebogljenko še danes prinesemo; brž ko jo kje staknemo.»

«Toda Rožica je že tako hudo lačna,» je stokala mlada mamica, «zdaj bi že morala piti!»

«To bomo že mi poskrbeli,» ji je obljubljal komisar, «kar domov pojdite!» — in je poklical enega izmed civilnih, da bi revico spremil domov.

Popoldne je zazvonil pri gospe sam komisar. «Tak, gospa Landova, voziček že imamo; zdaj nam manjka samo še otrok. Voziček smo našli prazen v veži v neki hiši, kjer sploh ni otrok. K hišnici je prišla neka gospa, češ da hoče nadojiti dete; no in potem je odšla. — Vražja reč,» je rekel in majal z glavo, «torej je ta oseba vendarle hotela ukrasti otroče in nič drugega. Toda če je bilo tej osebi toliko do

-tega dojenčka, draga gospa, mislim, da mu ne bo niti lasu skrivila; lahko ste kratko in malo brez strahu in skrbi.»

«Jaz pa hočem Rožico nazaj», je obupana kričala gospa Landova.

«Potem, gospa, nam morate dati fotografijo ali pa opis tega otroka», je rekel komisar uradno.

«Toda, gospod komisar,» je jokala nesrečna mama, «saj veste, da se dete v prvem letu ne sme fotografirati! To baje ni dobro, baje potem noče rasti —»

«Hm,» je rekel komisar, «nam pa to cmero vsaj natančno popišite.»

To je seve naredila mamica zelo obširno: da ima Rožica tako lepe laske in nosek in take krasne očke, da tehta 4490 gramov, da ima tako krasen hrbetek in gubice na nožičkah —

«Kake gubice?» je vprašal komisar.

«Take, da bi jih kar poljubovala,» je jokala mamica, «in take sladke prstke in tako se je mami smejala —»

«Majka božja, ljuba gospa,» se je razgrel gospod Bartošek, «saj po tem jo vendar ne moremo spoznati! Ima kako posebno znamenje?»

«Na kاپici ima rožnata trakca,» je stokala mlada gospa. «Saj ima vendar vsaka punčka rožnate trakce! Ljubi Bog, gospod, najdite mi mojo Rožico!»

«Kake ima pa zobe?» je vprašal gospod Bartošek.

«Nič, saj je šele tri mesece stara! Ko bi vedeli, kako se mi je smehljalala!» Gospa Landova je padla na kolena: «Gospod komisar, recite, da mi jo najdete!»

«No, bomo že poskrbeli,» je mirnal gospod Bartošek v zadregi. «Prosim vas, vstanite! Čujte, vprašanje je, zakaj jo je ta oseba ukradla. Mi morete povedati, čemu služi takle dojenček?»

Gospa Landova ga je debelo pogledala. «Saj to je vendar najlepše na svetu,» je pojasnjevala. «Gospod, kaj v vas ni nikakih materinskih čustev?»

Gospod Bartošek te pomanjkljivosti ni hotel priznati in je rekel naglo: «Mislim, da bi takega kričalka mogla ukrasti samo mati, ki je prišla ob lastno dete in hoče imeti drugo. Veste, to je tako, kakor če vam kdo v gostilni vzame klobuk: izberete si drugega in odidete. Sicer sem pa to že uredil: dal sem si prijaviti, kje je komu v Pragi umrlo trimesečno revše; in naši ljudje pojdejo tja pogledat, razumete? Ali prosim vas, po vašem opisu je ne spoznamo.»

«Jo pa jaz poznam,» je ihtela gospa Landova.

Gospod komisar je zmignil z rameni. «Toda kljub temu,» je rekel zamišljeno, «stavim glavo, da je tista ženska ukradla vašega pamža zaradi kakega gmotnega dobička. Draga gospa, zelo, zelo malo se krade iz ljubezni; večinoma zaradi denarja. Za božjo voljo, tak ne počite toliko! Mi bomo storili vse, kar zmoremo.»

Ko se je gospod Bartošek vrnil na komisariat, je rekel svojim ljudem: «Čujte, kdo izmed vas ima trimesečno drožo? Naj mi jo pošlje sem.» — Tako mu je žena nekega stražnika prinesla svoje najmlajše; komisar si je dal dete razviti in je rekel: «Saj je mokro. Glej no, puh ima na glavi in gubice tudi ima — tole je nos, ne? — zob pa tudi nima. — Gospa, prosim vas, po čem spoznate takole dojenče?»

Stražnikova je stisnila svoje najmanjše k nedrom. «To je vendar moja Manjica,» je rekla ponosno: «kaj ne vidite, gospod komisar, da je cel očka?»

Komisar se je malo v zadregi ozrl na stražnika Hochmana, ki se je z naježenimi brki in z našobljenimi ustnicami spakoval svojemu potomcu in mu z debelim prstom delal 'tititi' in mu pravil 'hav, hav, havček'. — «No, jaz prav za prav ne vem,» je godrnjal komisar, «nos se mi zdi nekoliko drugačen, toda mogoče ji še zraste. Čujte, v park si jih pojdem ogledat, te dojenčke. Vsakega žeparja in svetrovca si policaj takoj ogleda, ali črvičke v pernical, saj z njimi nimamo posla!»

Čez uro se je Bartošek vrnil potr. «Čujte, Hochman,» je rekel, «saj to je za vruga, vsi ti otročički so si enaki! Kako jo naj potemtakem opišem? Iščemo tri-

mesečnega otročička, ženskega spola, ima laske, nosek, očke, na ritki pa gubice; posebn znamenje: tehta 4490 gramov. Zadošča?»

«Gospod komisar,» je rekel Hochman resno, «tiste grame bi izpustil; takle pamž tehta včasih več, drugič manj, kakor ima stolico.»

«Jesus Kristus,» je jadikoval komisar, «kako naj jaz vse to vem? Saj dojenčki vendar niso naš referat! Čujte,» se je hipoma oddahnil, «kaj ko bi zadevo obesili komu drugemu, recimo Zaščiti mater in dojenčkov!»

«Toda nam je prijavljena kraja,» je ugovarjal stražnik.

«Res je,» je zagodel komisar. «Moj Bog, če bi šlo za ukradeno uro ali za kako drugo pametno reč, bi brž vedel kako in kaj; toda človek božji, nimam pojma, kako iskati ukradeno dete!»

Ta hip so se odprla vrata in eden od stražnikov je privedel jokajočo gospo Landovo. «Gospod komisar,» je javil, «ta gospa je hotela neki drugi na ulici iztrgati iz naročja dojenčka in je s tem povzročila velik vik in krik ter nered. Zato sem jo prijel.»

«Jesus Kristus, gospa Landova,» je osupnil komisar, «kaj nam uganjate?»

«Saj je bila moja Rožica,» je tarnala mlada gospa.

«Kaka Rožica,» jo je zavrnil stražnik. «Tista gospa je gospa Ronbalova iz Bu-deške ulice, dete pa njen trimesečni fantek.»

«Tak torej vidite, vi nesrečna oseba,» je začel grmeti gospod Bartošek. «Če se nam še enkrat vmešate v stvar, jo vržemo v koš, pa amen! Razumete? — Čakajte,» se je ta hip spomnil, «na katero ime sliši to vaše dete?»

«Rožica jo kličemo,» je ihtela mati, «Dudica, Dididi, srček, dušica, srakica, angelček, očkova, mamina, kakana; ljubica, vcanica, bibica, tuljček, tička, zlato.»

«Na vse to sliši?» je vprašal komisar osuplo.

«Vse razume,» je zatrjevala jokajoča mamica, «In tako se vam smejčka, kadar ji pravimo hav-hav, bububu, gligligli ali tititi.»

«S tem si homo slabo pomagali,» je menil komisar. «Gospa Landova, reči vam moram žalibog, da se nam ni posrečilo. V rodbinah, ki so prijavile smrt dojenčka, vaše Rožice ni, naši ljudje so že vse prevohali.»

Gospa Landova je buljila pred sebe. «Gospod komisar,» je hipoma privrelo iz nje v blisku upa, «10.000 kron dam tistemu, ki mi najde Rožico! Razpišite nagrado, da ta, ki najde sled za mojim otrokom, prejme 10.000!»

«Jaz bi tega ne delal, draga gospa,» je rekel s pomislekom Bartošek.

«Vi sploh nimate srca,» je izbruhnilo iz mlade gospe. «Jaz bi dala ves svet za svojo Rožico!»

«No, kakor hočete,» je zamrmral gospod Bartošek zlovoljno. «Razglasim, ali bogme da se nam nikakor več ne pletete v zadevo!»

«Težek primer,» je vzdihnil, komaj so se za njo zaprla vrata. «Čakajte, vem, vem, kaj se zdaj zgodi.»

In se je zares zgodilo: naslednji dan so mu trije tajni prinesli vsak eno kričече trimesečno dekletce, eden pa, tisti Pištora, je pomolil med vrata samo glavo in se zarežal: «Gospod komisar, sme bit fantek? Fantka bi imel, še poceni!»

«Tole imamo od te nagrade,» je klel gospod Bartošek. «Sčasoma bomo imeli tu kar najdišnico. Vražja zadeva!»

Vražja zadeva, si je ponavljal razgret, ko se je vračal v svoje fantovsko stanovanje. Radoveden sem, kako to cmero zdaj najdemo.

Na stanovanju je našel svojo postrežnico, grčavo klepetuljo, žarečo od navdušenja. «Tak pojdite gledat, gospod komisar,» je rekla namesto pozdrava, «vašo Barino!»

Da boste vedeli, gospod Bartošek je imel od gospoda Justitza čistokrvno psico bokserko, Barino, ki se je spozabila z nekim volčjakom. Moram reči, da se čudim,

da se razne vrste psov med sabo sploh priznavajo za pse; ne razumem, po čem vam doga spozna, da je jazbečarček tudi pes. Ljudje se razlikujemo le po jeziku ali veri, pa smo se vendar zmožni med seboj požreti. Barina torej je imela s tistim volčjakom devet ščenet; in zdaj je ležala pri njih, mahljala z repkom in se blaženo smehljala.

«Le pogledjte jo,» je jaskala postrežnica, «kako je na ta ščeneta ponosna, kako se z njimi košati, mrha! No, kakor vsaka mama!»

Gospod Bartošek se je zamislil in vprašal: «Mati, je to res? So matere zares take?»

«Kakopak», je potrdila postrežnica. «Kar poskusite pohvaliti kaki njeno dete!»

«Zanimivo», je mrmral gospod Bartošek. «Čakajte, to pa poskusimo.»

Drugi dan so bile vse matere v veliki Pragi navdušene. Komaj se je katera prikazala na ulici z otrokom v vozičku ali v naročju, že je bil pri njej uniformiran policaj ali pa kak zgovoren gospod, že se je počil njenemu ljubljenu in ga žgečkal po podbradku. Kako srčkano detece imate, gospa, so govorili prijazno, koliko pa je staro? — Skratka, za vse mamice je bil ta dan dan radosti in ponosa.

Že ob enajstih dopoldne je privedel eden izmed tajnih h komisarju Bartošku bledo, trepetajočo žensko. «Jo že imamo, gospod komisar», je javil službeno. «Srečal sem jo z vozičkom in ko sem ji rekel, jej, kako srčkano detece imate, koliko pa je staro? — me je tako ostro in črno ošinila, dete pa skrila za zastorček. Nato sem ji pa rekel, pojdite z menoj, draga gospa, pa brez krika!»

«Skočite po gospo Landovo», je rekel komisar. «Vi pa, vi oseba, mi za Boga povejte, zakaj ste to dete ukradla!»

Ni niti dolgo tajila, kmalu se je zmedla. Bila je še punca in je imela z nekim gospodom dekletce. Zadnje dni ji je nekaj bolehalo na želodčku in dve noči kričalo. Tretjo noč je med dojenjem zaspala; in ko se je zjutraj zbudila, je bilo baje dete modro in mrtvo. Ne vem sicer, kako je to možno,» je podvomil gospod Kratochvil.

«Možno je», mu je segel v besedo doktor Vitasek. «Predvsem, mati je bila nenaspana; drugi dete je verjetno imelo katar in je nekaj dni prsa odklanjalo. Bila so zato prepolna in ko je mati zaspala, je dojka zdrknila na nosek in dete se je za-dušilo. To se končno lahko zgodi, Torej dalje.»

«Morda je potemtakem zares tako bilo», je nadaljeval gospod Kratochvil. «Ko je zjutraj punca videla, da je njeno dete mrtvo, je šla to javit v župnišče; spotoma pa je zagledala voziček gospe Landove, pa ji je šinilo v glavo, da ji bo, če bo imela drugo dete, tisti gospod plačeval alimente še naprej. Razen tega jo je baje,» je v zadregi in zardel rekel gospod Kratochvil, «grozno tiščalo mleko.»

Doktor Vitasek je prikimal. «Da, tudi res», je rekel.

«Veste,» se je opravičeval gospod Kratochvil, «v teh rečeh se jaz ne spoznam. Torej zato je ukradla dete z vozičkom in nato pustila voziček v tuji veži; Rožico pa si je odnesla domov namesto svoje Zdenkice. Morala pa je biti malo blazna in čudakša ženska, ker je svoje mrtvo dete ob vsem tem dala v hladilno omaro; češ da ga je hotela ponoči kje zakopati, ali odložiti, pa ni imela poguma.»

Medtem je prišla gospa Landova. «Tak, mamica,» ji je rekel gospod Bartošek, «tule imate zdaj to svojo cmero.»

Gospo Landovo so obllile solze. «Saj to vendar ni moja Rožica,» je kriknila, «Rožica je imela drugo kapico!»

«Strela,» se je zadrll komisar, «razvijte jo!» In ko je ležala na njegovi pisalni mizi, jo je dvignil za nožice in rekel: «Zdaj pa pogledjte kake gubice ima na ritki!» — Ali gospa Landova je že klečala na tleh in poljubovala otročičku ročice in nožice. «Rožica moja,» je jokaje vzklikala, «črviček ti, ptiček! Dididi, ti kakana, ti srček mamin, ti moje zlato —»

«Prosim vas, gospa,» je rekel gospod Bartošek nevoljno, «nehajte, sicer se, prmojduš, še oženim. Tistih deset tisoč pa dajte za nezakonske matere, razumete?»

«Gospod komisar,» je rekla slovesno gospa Landova, »pokopljite tisto dete in blagoslovite ga!»

«Mora to biti?» je mrmral gospod Bartošek. «Kako to gre? Aha. Ali glejte, se že začenja cmeriti! Nate, vzemite jo brž!»

No, in to je konec zadeve z detetom.

Iz zbirke «Povesti iz drugega žepa» prevedel Janko Šiška.

Odmev

Iva Breščak

Bilo je danes zjutraj.

Služkinja je potrkala na vrata moje sobe in mi v svojem pojočem toskanskem narečju povedala, da me neka ženska išče; pozna me; rada bi z menoj govorila; takšna je in takšna; rekla je, da se imenuje Lory Sketwen. «Toda,» — je dekle hudomušno dostavilo — «ne zdi se mi, da bi se v resnici tako imenovala; kajti tisto ime ‚Sketwen‘ je komaj izgovorila!»

Ta nepotrebna opazka služkinje me je ujezila. Jezilo pa me je pred vsem to, da me kdo moti v jutranjih urah, kadar najbolj mirno delam. Potem ta ženska, ta «Sketwen»! — kdo je ta ženska? Vraga, kako naj se vendar spomnimo imen, ki jih nismo še nikoli ali morda le enkrat slišali!

Trudila sem se, da bi v spominu našla to ime; v tem so se vrata odprla in že je stala v sobi. Srednje velika, šibka, povsem moderna silhueta; suh, podolgast obraz, na katerem je mladost že docela zamrla, za jutranje ure pretirano našminkan; platinasto barvani, kuštravo frizirani lasje so dajali vsemu obrazu neko svetlo bleščečo luč. Oko opazovalca, neprijetno dirnjeno od umetnih barv, je zdrknilo z obraza na obleko. Ta je bila sive, ugasle barve: ves kostim — lahko in ozko krilo ter jopič s staro ovratnico iz krzna — je seveda kazal, da je bil nekdanj model; toda zdaj že oguljen in tako lahek je bil gotovo neprimeren za mrzlo novembersko jutro. Kajti četudi se je ženska trudila, da bi dala obrazu prijeten izgled, se je dobro videlo, da je bil pod šminko ves zasinel od mraza. Posebno pa me je dirnilo, ko mi je podala roko — bila je v resnici sam led. Vse njeno obnašanje pa je v prvih trenutkih kazalo voljo, da bi izgledala čim bolj živahna in bi s tem zakrila vso svojo skromno, trpečo in obenem tako kričečo zunanost. Sedla je v naslanjač ob pisalni mizi, prekrižala noge in me gledala naravnost v obraz. Govoreč se je smejala in opazila sem, da ji manjkata na obeh straneh po dva zgornja zoba. Zdaj mi je bilo vse, kar je bilo na nji, neprijetno. Gledala sem na polo papirja pred seboj in poslušala obiskovalko. Njeno narečje je bilo benečiansko: govorila je hitro, z malo hripavim, neprijetnim glasom, površno in lahkomiiselno:

«Gotovo se me ne spominjate več! Saj vem, da ne. Ime ‚Sketwen‘ vam sicer ne pove prav ničesar, to je moj psevdonim, gledališko ime prav za prav. V resnici sem jaz Lory Farani; hči gimnazijskega in licejskega sluga iz P... sem. Saj zdaj se spominjate, kaj ne?»

Zdrnila sem se in se ozrla nanjo — nekaj kakor pojoča, vesela pomlad je obstalo pred menoj ob teh besedah; en sam trenutek — in že je bilo vse mimo. Tam pred menoj ob mizi je sedela ženska s suhim, pobarvanim, ostarelim obrazom in prevaranim pogledom.

Pogledala sem spet na belo polo papirja.

«Vi ste Lory... Lory Farani?... Seveda se spominjam... Gotovo... Dobro se vas spominjam...»

Ženska je gotovo opazila začudenje, ki se je skrivalo v mojih očeh in ki ga še v glasu nisem mogla prikriti: sklonila se je v hipni zadregi in skrila pod torbico

svoje zakrpane in tu pa tam raztrgane rokavice. Da bi izpolnila zadušljivi molk, ki je nastal ob teh besedah, je spet začela govoriti s prejšnjo nenavadno hitro, enakomerno govorico.

«Celih deset let je že od takrat, kaj ne? Ni mogoče, da bi se tako hitro domislili. In potem, takrat . . . takrat mi je bilo komaj devetnajst let! in vi ste bili še skoraj otrok. To pa je res, da za vas ni čas potekel zastoj; medtem ko zame . . . Sicer vam je že takrat direktor prerokoval, kaj vse bo z vami! (Te besede je izrekla z medeno sladkim, a hkrati prikrim in zaničljivim glasom.) Vaše naloge so bile kakor pravljice . . . In sedaj tudi pišete? To seveda vem. Hotela sem vas posetiti že pred nekaj leti; takrat v Parizu. Takšno kolosalno mesto in vendar se zgodi; da srečamo znanca. Videla sem vas; neki prijatelj mi je povedal, da študirate; da stanujete v S. Cloud. Sicer takrat sem bila jaz velika dama; bogatega prijatelja sem imela — in predvsem radodarnega: kar v samem zlatu bi me bil rad kopal. Žal pa je umrl, kmalu potem, ko sva se spoznala! A da ne zaidem v nepotrebne potankosti . . . Veste, zakaj sem prišla k vam? Seveda nisem prišla le slučajno, takole mimogrede. Iskala sem vaš naslov v telefonski knjigi, šla sem tod mimo in našla sem vas. A vem, da ne uganete, kaj me je gnalo k vam! No, poizkusite . . .»

Njena površna, telegrafsko hitra, banalna, a obenem živahna govorica me je razvedrila. Mlada, črnolasa, kodrasta služkinja nama je prinesla kavo. Lory «Sketwen» je vanjo prav z največjim navdušenjem namakala sveže in še tople žemlje. Nato si je prižgala drugo cigareto, in ker je na njenem obrazu začela odsevati nekakšna notranja prijetna udobnost, me njena prisotnost ni več tako odbijala. Vsekako pa sem si želela, da bi bil ta obisk čimprej pri kraju.

«Gotovo bi nekam težko uganila, kaj vas je prav za prav privedlo k meni! Upam, da ne bo to nikakršna skrivnost, kaj?» sem se pošalila in jo vprašujoče pogledala. «V resnici, veseli me, da ste prišla; znanci iz prve mladosti so vedno dobrodošli; prinašajo nam novic iz krajev, kjer smo bili nekdaj srečni!»

Ženska je elegantno puhnila iz ust kolobarčke dima in otresla pepel cigarete. Zadnje moje besede so jo spravile v zadrego in za trenutek ni vedela, kaj naj reče; vendar se ji ni zdelo prav, da bi mi skrivala resnico; ali je sploh ni mogla skrivati. Ne, ni je mogla skrivati.

«Lahko uganete, da ne prihajam iz P. . .» je rekla z zamolklim glasom. «Deset let je že, odkar nisem bila več tam. Mati je med tem umrla — oče me dosti ne zanima; jaz tudi njega ne; in brate še manj! Moje življenje . . . evo, prišla sem prav za prav k vam, da vam povem o svojem življenju. Vi ne veste, kako je zanimivo! Niti predstavljati si ne morete tega, četudi, priznam, imate fantazijo. Fantazija je eno, realnost je drugo; in moje življenje je vsekoli realna stvar.» Njen glas je postal ob teh besedah sila zamišljen. «Enkrat je veselo in drugič nadvse žalostno in tragično.»

Te besede so me zopet spravile v slabo voljo. Saj je bilo vse to že na vsem njenem obrazu zapisano. In ta njena teatralnost! Ali misli morda, da je na odru, ali celo v kabaretu!

«No, poslušajte, Lory,» sem hitro posegla v besedo: «čisto lahko si predstavljam, kakšno je vaše življenje. Česar ne vem in kar me v resnici zanima, je to, kako je z vami danes. Zakaj ste prišli v M? . . . Kaj delate? Zakaj ste me obiskali? Če iščete kakšno pošteno delo in vam lahko pomorem, vam gotovo ne bom odrekla.»

Pogledala me je in bušnila v prisiljen smeh:

«Ha, ha! če iščem 'pošteno delo'?!» besedo «pošteno» je nalašč močno poudarila. «Zame je vsako delo in vse, kar naredim v življenju, pošteno, ker drugače ne more biti.»

Hipoma je utihnila, se zamislila in na obraz ji je leglo nekaj nadvse trudnega in obupanega. Videla sem, da je užaljena.

«No nič slabega nisem mislila o vas, če sem vam tako rekla,» sem jo skušala potolažiti. «Le rada bi vam pomogla, če je le mogoče. Kaj si želite, Lory? Le govorite; rada vas poslušam.»

Prižgala si je tretjo cigareto; umevno je bilo, da jo kajenje privede do sproščenosti, ki je sicer ni imela.

«Svoje življenje od začetka do konca bi vam rada povedala; seveda ne prav natanko, samo bolj zanimive odlomke,» je povzela z zamolklim teatralnim glasom. «Izvanredno zanimive odlomke! Rada bi, da bi vi potem opisali moje življenje v povesti ali romanu. Gotovo, kar za roman vam bo lahko služilo; in zagotavljam vam, da bo vzbudilo zanimanje. S tem boste lahko dosti zaslužili; seveda v tem slučaju, razumljivo, ne boste pozabili name . . .» in pogledala me je za trenutek s priprtimi vprašujočimi očmi. Molče sem ji prikimala, nakar se je ona zadovoljno oddahnila in pričela s svojim pripovedovanjem, v katerem je mrgolelo imen' mož različnih narodnosti, imen različnih mest: Berlin, Rim, Pariz, Rio de Janeiro, Nica, Santiago; z nenavadno naučenim glasom je tu pa tam izgovarjala imena največjih hotelov iz dotičnih mest; iz enega ekstrema je nenadoma zašla v drugega in začela neverjetno podrobno in z največjim navdušenjem opisovati nekatere bolj razigrane pariške in braziljanske lokale. Ko pa je opazila, da se je s tem začelo moje zanimanje za njeno zgodbo manjšati, je omenila, da so to le glavni obrisi iz njenega življenja: vse bolj natanko da mi ho pisala, ali o priliki drugega obiska razjasnila; kajti namen ima, da me še obišče, če ji bo le mogoče: «Za zdaj, prav za prav danes moram odpotovati v Švico, in sicer v Luzern,» je nenadoma dostavila in vstala. Pogledala je okoli sebe, kakor da bi iskala opore v nečem, česar ni nikjer našla in česar ni nikjer bilo.

«Zakaj greste v Luzern? Kaj počnete tam?» sem jo vprašala, povsem naveličana in trudna od njenega pripovedovanja in nje same.

Videla je zanimanje v mojih vprašanjih, zato se je namah vzradostila:

«Angažirana sem! Ekvilibristične plesе v lokalni Mayfair bom izvajala in šlagerje bom pela! Vse najboljše si obetam iz te turneje. A če bi sama plesala, bi bilo to mnogo lažje; kolegice imam: Margaret, Odo, Ketty, Ljubo, Sorbowo, Lotte, Maly, Gretó in še nekaj drugih; one so tudi 'girls' — a nevoščljive so mi vse! Vi ne veste kako! Vedno me skušajo spraviti v ozadje. Na vse načine bi me rade prepričale, da nisem več za ples; da postajam stara, . . . da . . . da . . . ne vem še kaj drugega vse. Kaj se vam zdi: je to res?!» Naslonila se je ob vogal omare; koketno je držala v roki okroglo škatljico iz želvovine s pudrom in z desno roko se je hitro, a nekam nerodno pudrala; gledala se je v zrcalce na okrogli šatulji in ob zadnjih besedah se je zazrla vprašujoče vame: «Vi mi lahko najbolj odkritosrčno poveste; poznali ste me, ko mi je bilo devetnajst let . . . Seveda, življenje je bilo naporno . . . vendar . . . vendar . . .» in njene oči so me motrile, navidezno mirne, a na dnu vse zbegane in vprašujoče. Ozrla sem se nanjo — in spet se je tam pred menoj, kakor na sami cvetoči pomladni trati nasmehnil rosnó mlad obraz; na svetlih kostanjavih lasch, z zlatom prepletenih, se je pozibaval bel florentinski slamník; usta, bujna in rdeča, so se radostno smehljala in izpod slamnika je zrlo tja v topli pomladni svet dvoje ljubečih oči — kakor dvoje pravkar razcvelih plavic, utrغانih na sončnatih tratah. A namah je nekaj težkega zdrknilo preko oči, udarilo v obraz in v dušo. — Tisti podolgasti obraz tamle pred mano?! Tisti podolgasti obraz? . . . in kakor da je šlo mimo neskončno laži, prevar, smeha in joka polno življenje . . . nič več radosti ni bilo v očeh: obup in strah pred nečem silnim je bil v njih; lica, nekđaj okrogla,, so splahnela in ugašala; krog oči, na čelu, na sencih in krog ustnó so se risale tanke, ozke in globoke gube, ovenele, nategnjene; z ružom pobarvane ustnice so se nakremžile v jokav otroški smehljaj. Joj! — kakšno življenje je bilo to? Kam

ste zapravili svojo mladost, to najslajšo? Kdo vam jo je ukradel, kar tako mimo grede? . . .

«Ne, niste se postarala, Lory; čisto mlada še izgledate. Srečo boste še lahko našla v svoji karieri . . .» take in slične so mi šle besede in laži iz ust; in v njenih očeh se je za trenutek užgalo nekaj toplim mrzličnim upom podobnega. Veselo se je nasmehnila: «Saj sem vedela, da mi porečete tako!» je vsa navdušena vzkliknila in nadaljevala: «Sama vem, da mi kolegice le iz nevoščljivosti nagajajo; publika me zna ceniti. To sem tudi gospodu Vajò povedala, ko me je preteklo poletje angažiral v Parizu za nek kabaret. Tako silno neodločen je bil: prav prositi sem ga morala; veste, na kolenih sem ga morala prositi, nesramneža! Potem pa se je ves zadovoljen gugal, ko so mi na večer ploskali. Veste, pela sem tisto pesem «Pourquoi jeunesse»? Saj vam je znana? Refren je še posebno lep!» in medtem ko se je pudrala, je z zamolklim glasom kar prešla iz pogovora na pesem:

«Oh jeunesse, oh jeunesse!
pourquoi tu t'échappes?!
et tu m'as seul laissé
au milieu de la vie!»*)

Nato je nadaljevala:

«Ne vem, kako je to, a tej pesmi znam dati posebno in markantno lepo interpretacijo! Morda prav zato, ker res postajam stara?!» Bušnila je v hrupen in razposajen smeh, kakor da bi hotela s tem udušiti vso žalostno resnico.

S toplim glasom sem ji ponavljaje se postala: zagledala se je naenkrat v oguljeno torbico v roki in s hitrim, a negotovim glasom, kakor bi se nenadoma nečesa domislila, je dejala:

«Skoraj bi bila pozabila, po kaj sem prav za prav prišla k vam! Ah, jaz neumnica! Glejte — nekaj odlomkov iz svojega življenja sem vam že povedala; to seveda ne bo zadostovalo za roman; a pisala vam bom še; prav za gotovo. Vendar mi za to, kar sem vam povedala, lahko naredite malo uslugo in mi daste nekaj denarja . . . Brez vinarja sem . . . Mislila sem koga ustaviti — sinoči! K sreči pa sem videla tisto telefonsko knjigo in sem našla vaš naslov; tako sem se spomnila vašega dobrega srca . . . Danes moram na vsak način odpotovati; vozni listek že imam; a če ne pridem nočoj, me gotovo ne spremejo več . . . In kam naj se obrnem potem? jaz reva, kam naj se obrnem? . . .» Njen glas je spet postal teatralno jokav; nervozno si je oblačila in slačila desno rokavico in na vsem njenem obrazu je ležala bedasta, morda celo prisiljena bojazen.

Nagnila sem se nad miznico; v listnici je počival zadnji petdesetak . . .

Ženska je potisnila denar v mali desni žep jopiča. Ni me več pogledala, kakor da bi se vsega in sebe same sramovala. V nervozni zmedeni govoric mi je zagotavljala, kdaj, kako in od kje mi bo pisala.

Ko je že bila pri vratih, je za trenutek postala: pogledala me je, stisnila mi je roko še enkrat ter sama zaprla vrata.

Nato je bilo v sobi vse mirno.

Prisluškovala sem odmevu njenih stopinj po stopnicah; odmevu vrat, ki jih je zaprla. Pogledala sem skozi šipo in jo videla na ulici. Krzveno ovratnico si je bila ovila okrog vratu; a ker je bila ozka in ji ni segala do ušes, je držala glavo vso nekam potuhnjeno, trdo in naprej visečo; hrbet se je zdel skrivljen; roke, ali bolje konce prstov je skrivala v ozke rokave jopiča ob zapestju. S trudnim korakom je prekorčila ulico; dva mlada fanta sta postala na trotoarju; ozrla sta se za njo; nato

*) «O mladost, zakaj bežiš?! — pustila si me samega sredi življenja!»

se je eden nagnil k drugemu, mu nekaj rekel in oba sta se smejala. Ni ju videla: stopala je med množico; mimo trgovin, izložb, kavarn, hotelov, hiš: dalje, dalje, dalje... Še dalje sem zasledovala njeno sklonjeno, šibko postavo; sivo marogasto čepico, izpod katere se je svetilo nekaj platinastih kuštravo friziranih kodrov — A nenadoma šipa ni bila več prozorna in svetla — dih se je strnil na nji in skozi motno steklo se je kakor v najčistejšem zrcalu odsevajoč v svetli luči prikazal podolgasti obraz — eden, dva, tri... sto in sto obrazov... Lory, Ljuba, Lotte, Maly, Oda, Ketty, Greta... splahnela lica, senca in čela z gubami zarezana; ustnice ovele in na jok zategnjene, oči prevarane, od solz in strahu motne so zrle z grozo na beli list papirja, ki je ležal na mizi in čakal na žalostno povest, ki je ne bom nikoli napisala...

Ob romanih o Prešernu

Erna Muser

Prerada, mala, črnooka Netka,
do konca bi razbrala tvojo zgodbo,
vse se mi zdi, da bi drugačno sodbo
krojila ti iz drugega zapletka.

Ob tebi stal je pesnik, naš največji,
in zdaj te merit z velikim merilom
prihaja svet in slika te z berilom
spremnico slabo pesniku v nesreči.

K človeku le človeka je vodilo,
ni pesnik se na pesnika oslanjal
in mož je ženo ljubil, ženo žalil.

Ne, niso ti pravični, nebogljeni,
otroku, ki o sreči ni dosanjal
in ga je že življenje prebudilo.

Naše mladinsko slovstvo

Anica Černež

Otrok je svet zase, je življenje, ki klije in raste, ki išče v sebi in okoli sebe, česa naj se oprime, v kaj naj veruje, kam naj postavi svojo mladost. Vse v mladem bitju je v nastajanju in valovanju, vse se gradi, spreminja in oblikuje. Vsak vtis, vsak bežen dotik lahko preusmeri mlado rast in postane za končno obliko človeka usoden.

Otrok doživlja drugače od odraslega: reagira hitreje in močneje od njega, je mnogo bolj zunanji, neurejen in nepreračunljiv v svojih doživljanjih, živi v čustvenih skrajnostih, sprejema manj stvarno in kritično ter veruje globlje. Rad poseebla in konkretizira dogodbe, ki jih čuje ali čita, nagnjen je k živemu in nazornemu predstavljanju in fantazijskemu oživljanju vsega, k živahnemu uživanju v čtivo. Zato dobiva vsaka knjiga, ki je zadela v pravo struno njegove duše, v njej življenje, dobiva povsem osebni čustveni ton in življenjsko plastičnost, skoraj resničnost. Otrokova duša je pač še «nepopisan list», ki sprejema v jasnih črkah prve zapiske.

Vzgojna misel je vprav zaradi tega mladinskemu delu bistvena in vprašanje mladinske knjige je v enaki meri pedagoško in literarno. Toda najčistejši vzgojni namen ali najpopolnejša literarna oblika še ne ustvarja dobre mladinske knjige, saj je dragocena in

vredna literarna umetnina, ki ne spregovori otroku v njegovi besedi, zanj mrtvo bogastvo. Le to, kar otrok ob knjigi doživi in začuti, se dotakne mladega življenja. Le otrok odobri mladinsko delo ali pa mu odreče odobritev. Otrok pa živi in doživlja iz sebe. Zato rodi samo poznavanje mladosti, razumevanje njenih potreb, doživljanj in lepote, živ čut in smisel za otroka, ljubezen do sveta malih in najmanjših lahko res dobro, *otrokovo* mladinsko knjigo.

Naš narod je razmeroma kmalu dobil otroku primerno in drago, obenem pa literarno vredno mladinsko knjigo. Že Levstik in Stritar sta začutila zdrav odpor proti tisti šablonski in namenski, neživljenjski mladinski literaturi, ki je v slabi, neliterarni obliki vsiljevala otroku vsebino s preočito vzgojno tendenco in z mrtvimi moralnimi nauki, da jo je zdrav otrok že po svoji prirodni živahnosti odklanjal. Literarna kritika, ki sta jo Levstik in Stritar začela, je izražala misel, ki jo je uveljavila ob prehodu v naše stoletje umetnostno-pedagoška smer in ki jo dobro označuje navidežno protislovje: ako hočeš pisati otroku, ne smeš pisati za otroka... Levstik je dal hkratu svojemu prijateljčku Najdihojci klasično mladinsko pesem v zbirki «Otroške igre v pesencah», njegovega znamenitega Martina Krpana z Vrha pri Sveti Trojici pa smemo smatrati za klasično mladinsko povest. Levstiku je sledil Župančič, mladinski pesnik po volji božji. Že s svojo prvo mladinsko pesniško zbirko «Pisanice» je obdaroval naše male, z njimi pa nas vse s pesmijo, kakršne nimajo otroci velikih narodov. Nedosegljive pa so umetnine v zbirki Ciciban, ki je intimno topel, prisrčen dnevnik doživetij, s kakršnimi spremlja velik pesnik rast svojega otroka.

Po svetovni vojni se je skrb in ljubezen našega naroda posvetila s podvojeno silo, skoraj se zdi: z upanjem in vero v bodočnost mladini. O razvoju in napredku slovenske mladinske knjige je spregovorila razstava slovenske knjige, ki jo je v kulturno manifestacijo ob dvajsetletnici osvobojenja priredilo Društvo slovenskih književnikov. Pokazala je, da se današnja mladinska književnost uvršča kot polnovreden element v celotno narodno književnost in kulturo.

Današnja slovenska mladinska knjiga ni pisana z višine odraslega človeka, ki je lastno mladost že davno pozabil, za otroka; temveč raste iz njega, iz življenja in doživljanja našega mladega rodu. Zato ni nasilno otroška, a je tembolj otrokova; mladina jo rada sprejme in čita kot svojo knjigo, kot zgodbo svojega življenja. Vzgojna tendenca ne sili v ospredje, saj prava mladinska literatura ne nastaja iz vzgojnih potreb temveč iz resnične potrebe ustvarjanja in sožitja z mladino. Ob takšni knjigi otrok ne čuti odraslega in njegovih naukov, ob njej se sprosti in zaživi po svoje. V drobni knjigi najde sebe samega, svojega tovariša, dogodke in dejanja svoje domačije, delo in življenje doma in sosesčine, vsakdanje skrbi in borbe kraja in zemlje, ki ju pozna. Zato ga čitanje, ki je postalo res njegova stvar, mnogo bolj zadene, globlje oblikuje.

Mladinsko slovstvo je postalo tako tudi bolj realistično in življenjsko, bolj odkritosrčno in resničnejše. V njem ni več izmišljenih in neživljenjskih situacij in papirnatih vzorov, ni več zlaganega idealizma, ki otroka odtujače stvarnim življenjskim razmeram in odnosom. V njej je življenje: tisto naše življenje, v katerem raste in dozoreva otrok hitreje kot kdaj koli. Celo naša pravljica je postala sodobnejša, preprostejša in stvarnejša.

Socialni motivi, ki so v skladu z življenjem zajeli vse leposlovno slovstvo, prevladujejo močno tudi v mladinski knjigi. Iskrena čustva sočutja in čiste ljubezni jo prevajajo, po njej raste otrok v živo občestvo naroda in človeštva. Sploh je po vsebini in idejnem bogastvu današnja mladinska literatura širša, resnejša in zrelejša, prav kakor je povojni otrok sam zrelejši, skoraj starejši od svojega predvojnega vrstnika. Redko začutimo danes v mladinskem delu namen, da bi se otrok ob njem samo bavaval.

Slovensko mladinsko slovstvo je našlo svojstven slog pravega mladinskega čtiva. Označuje ga živahnost dogajanj in dejanj, pestrost vsebine, slikovitost in sočnost, konkretnost pripovedovanja, preprostost skladnje, prirodnost in enostavnost izraza. Ilustracije v knjigah se vse bolj prilagajajo temu slogu.

Mnogo zaslug za razvoj naše mladinske knjige ima mladinski list «Novi rod», ki se je rodil v novih razmerah povojnega Trsta. Zbral je okoli sebe naše najboljše pesnike in pisatelje ter odlične umetnike-slikarje. Ko je moral prenehati izhajati, je zapustil svojo še mlado kulturno dediščino Mladinski Matici, naši najmočnejši založnici mladinske knjige. Matica izdaja poleg rednih letnih publikacij, t. j. poleg mladinskega lista «Naš rod» in treh knjižic na leto, ki jih prejema okoli 25 tisoč slovenskih otrok, ob raznih prilikah in mladinskih praznikih skrbno opremljene posebne publikacije. Z vsakoletnim razpisom literarnih nagrad za najboljša dela mladinske književnosti je vzbudila med slovenskimi tvorci lepe knjige mnogo zanimanja za mladinsko leposlovje. Pridobila je tudi že precej umetnikov-slikarjev za svojevrstne ilustracije mladinske knjige. Naravno je namreč, da želi otrok v svoji knjigi čim več življenja v sliki, da zazveni v njem tisto njegovo pravo pestro in živo, nazorno življenje.

«Vrtec», naš najstarejši mladinski list, v katerem so nekoč javljali svoje prvence Župančič, Kette in drugi veliki pesniki in pisatelji, je dobil ob dvajsetletnici osvobojenja novo upravo in novega urednika, «Zvonček», ki ima tudi že dolgo in lepo tradicijo med nami, se posveča zdaj predvsem obmejnemu in zamejnemu slovenskemu otroku. «Mentor» in «Razori», lista za našo starejšo mladino, vzgajata zlasti dijaka srednjih in meščanskih šol k lepi knjigi, sproščajoč objavljajem dijaških literarnih poskusov v njem mlade tvorne sile. Poleg omenjenih mladinskih revij izhaja pri nas še več manjših listov za otroka z različnimi vzgojnimi nameni in smotri. Slovenski dnevnik pa posvečajo mladini posebne nedeljske priloge.

Skoraj vse naše založbe tekmujejo v izdajaju res dobrih mladinskih del, tako da nudi naš književni trg staršem in prijateljem mladosti bogato izbiro vrednega in dragocenega mladinskega slovstva. Tako je Učiteljska tiskarna založila izbere slovenskih pisateljev in pesnikov ter razne zbirke naših narodnih pripovedk, Jugoslovanska tiskarna pa je oskrbela našemu otroku med drugim res dognane prevode klasičnih del svetovne mladinske literature. «Cvetje» Mohorjeve družbe in «Mala knjižica» založbe Merkur dajeta študirajoči mladini v vestni izbiri ter v skrbno prirejenih in opremljenih izdajah mnogo primernega čtiva za študij slovstvene zgodovine. Tiskovna zadruga v Ljubljani ima kar dvoje vrst izdaj za mladino, založila je n. pr. priljubljena Milčinskijeva dela za mladino.

Belo-modra knjižnica, ki je izdala sama prav tako več lepih del mladinske literature, je ustanovila v Ljubljani prvo javno knjižnico za mladino, kakršne imajo vsa večja kulturna središča.

Naša mladina danes mnogo čita in ima povečini zdrav čut za dobro knjigo. Dom vse bolj razumeva težnjo otroka po čitanju in ji rad ugodi, obratno pa vzgaja otrok s čitanjem tudi dom in starše h knjigi. Prehitra in preostra, često neosnovana in samo osebna ali spet prešablonska kritika odraslih pa često spravi otroka ob doživetje dela ter vpliva kvarno na njegovo prirodno rast k lepi knjigi.

Francka Ornik

V. I. R.

Po ljubljanskih ulicah hiti vsak dan vedro, sveže mlado dekle z violino v roki. Vsak glasbenik pozna Francko Ornikovo, ostali pa so jo morda že malo zgrešili, odkar ne nastopa več na produkcijah ljubljanskega konservatorija. Zato je pa postalo njeno ime tem bolj znano poslušalcem našega radia, pri katerem slušbuje že tretje leto kot prva violinistka radijskega orkestra. Seveda — pred vsem jo poznajo poslušalci resne glasbe, kajti Francka ima vodilni glas v komornem triu: Ornikova (violina), Hilda Folger-Lobejeva (cello) in Silva Kraševčeva (klavir), pa tudi v drugih sestavah komornega značaja.

Tale drobna Francka Ornikova, ki že nekaj let deluje v Ljubljani, je rodom Mariborčanka. Poteka iz rodbine, ki se je že od nekaj resno in z vso ljubeznijo bavila z glasbo. Njen ded Martin, organist v Sv. Petru pri Mariboru, je s svojimi sedmimi otroki, ki so bili vsi izborni pevci, vodil vso cerkveno glasbo. Njegov sin Anton, Franckin oče, je dovršil celjsko orglarsko šolo in tečaj za gradbo klavirjev; igral je skoraj vse instrumente in bil vedno in povsod za vsako glasbeno prireditev z navdušenjem na razpolago. V njegovem domu so muzicirali vsak večer — še na dan svoje smrti je ljubeznivi in za vse lepo navdušeni mož igral do devetih zvečer.

V tem z glasbo prenasičenem ozračju je doraščala mala Francka. Kaj čuda, da je iz nje nastalo pravo «čudežno dete» — otrok, ki mu je bila glasba življenjska potreba kakor zrak in hrana — otrok, ki ni vpraševal za otroške igre in otroško tovarišijo, če je le slišal glasbo. Skrbni očka, ki je izredno glasbeno nadarjenost svoje male punčke seveda takoj prepoznal, je postal Francki prvi učitelj. In boljšega, pristrčnejšega in vestnejšega bi bilo težko dobiti. Božiček je triletni Francki prinesel tako vroče zaželjene goslice, drobne, kot so bile drobne ročice, ki so jih objemale — pa vendar pravilno in izvrstno zgrajene. Za četrti rojstni dan si je mala že lepo zaigrala in ko je v jeseni prišla v otroški vrtec, je ves drobiž zaplesal na Franckine melodije.

Prvotno je seveda igrala le op posluhu, toda že po dveh mesecih jo je oče naučil spoznavati strune in je izdelal za svojo malo posebno notacijo na štiričrtni sistem, od katerega je pomenila vsaka črta struno, številke na njej pa prst; prazna struna je bila označena z ničlo in po potrebi je bil postavljen pred številko višaj, nižaj ali razveznik. Skrbno shranjuje Francka Ornikova več drobnih, ličnih zvezkov, iz katerih je igrala svoje prve napeve in iz katerih ji bo klila vedno živa ljubezen njenega očeta, katerega je morala tako rano izgubiti.

V otroškem vrtcu so se šolske sestre z nadarjenim otrokom seveda rade postavljale in Mariborčani ne bodo tako kmalu pozabili lepih božičnic v njihovem zavodu, kjer je mala Francka kot angelček ali kot Jezušček igrala na violino. Z ozirom na njeno dejstvo, da je Jezušček v božični noči prav za prav šele prišel na svet, je predstavljala tako kar dvojni čudež. Ob tistem času, leta devetnajststopenajstega, se je mudil v Mariboru nadvojvoda Evgen in pot ga je slučajno zanesla v otroški vrtec. Naravno, da so se sestre hotele izkazati in mala Francka je morala zaigrati. Nadvojvoda je nekaj časa začudeno gledal, nato pa je vzel otroka v naročje in je bil šele sedaj prepričan, da je ta igračka živo dete in ne le umetno zgrajena lutka. Iznemen in prevzet njene nadarjenosti je obljubil staršem za Francko, čim malo doraste, prosto mesto na dunajski glasbeni akademiji. Seveda pa se ta načrt nikdar ni izvedel, kajti ob pesmi topov in strojnici je več ali manj utihnila vsaka druga glasba, a po osvobojenju je izginil iz Dunaja cesarski dvor in z njim vsi cesarski nadvojvode. S

No, mala Francka in njeni starši si radi tega niso nikdar delali skrbi. Vajeni smotnega dela so bili prepričani, da si bo, čeprav navezana le sama nase, prava nadarjenost v zvezi z marljivostjo končno le priborila mesto, katero ji pripada. Ko je hodila Francka v osnovno šolo, je poleg črk že znala pisati note in si je doma sama notirala pesmice, katere se je naučila v šoli. Takrat, koj po prevratu, so se vršili v mariborskem Narodnem domu stalni prosvetni večeri, katerim je tudi redno prisostvoval pokojni

general Majster s svojo nedavno preminulo soprogo, gospo Marijo. Na teh večerih so seveda vedno muzicirali in tudi gospoda Ornika so naprosili za sodelovanje. Rad se je odzval, pa ne sam — s seboj je pripeljal tudi svojo malo hčerko, da sta skupno pokazala, kaj znata. Ker pa je bila Francka tak drobiž, da bi je ljudje z najboljšo voljo ne mogli videti, če bi stala na tleh, so jo postavili kar na glasovir, za katerega se je vsedel očka. Pa sta jo vrezala! To je bilo začudenja, občudovanja, vzklikanja in odobravanja! Pa malo vsi ti prvi nastopi v javnosti niso prav nič razburjali, vse se ji je zdelo kar lepo in prav in ravno tako mirno kot v domači družbi je gori na klavirju naredila svoj poklonček in potem nastavila goslice pod okroglo otroško bradico. Sploh je bila «tota mala Francka» zelo resen otrok in je dan na dan, medtem ko so se drugi otroci podili po soncu, zatopljena sama vase in v svoje melodije, po več ur neumorno in vztrajno igrala vse melodije, ki jih je slišala v šoli ali pri rednih glasbenih sestankih v domači hiši.

V letih, ko je bil ravnatelj mariborske Glasbene Matice prof. Fran Topič, ki je pred nekaj leti umrl v Sarajevu, je bila Francka njegova največ obetajoča gojenka. Nastopala je zelo uspešno na matičnih produkcijah in obenem tudi že pri simfoničnih koncertih. Bila je brez dvoma najmlajša in najmanjša violinistka, ki je kdaj pri nas igrala v simfoničnem orkestru in še do danes niso Mariborčani pozabili ganljive slike otroka, ki je tako vneto in resno igral med šamimi odraslimi — medtem ko mu drobne nožice še niso segale s stola do tal. Pozneje je bila Francka gojenka znane virtuozinje in izborne pedagoginje ge. Fanike Brandl-Jevdjenjčević in je postala njena najboljša učenka, kar pričajo številne kritike. V kvartetu odraslih, kjer je igrala ga. Brandlova I. violino, je igrala Francka Ornikova II. violino. Stara je bila takrat devet let. Poleg tega je bila tudi solistka in prva moč otroškega kvarteta in koncertni mojster otroškega orkestra, ki je štel 60 članov, tako da je bila v kratkem času ljubljenska vsega glasbo ljubečega mariborskega občinstva.

Pri teh različnih nastopih jo je tudi slišal pokojni skladatelj Oskar Dev in koj izprevidel, kaj tiči v dekliču. Zato se je toplo zavzel zanjo ter jo takrat, ko je odšla na ljubljanski konzervatorij, še posebej priporočil pokojnemu ravnatelju Hubadu. To vse zveni tako lepo in preprosto, kakor bi bila potekla Franckina otroška doba kakor en sam sončen dan, poln lahkih uspehov in prijetnega zadoščenja. Pa vsakdo, kdor se resno bavi z glasbo, vé, da talent ni vse, da je treba mnogo vztrajnosti, samozatajevanja in mnogo, mnogo dela, predno dosežeš vsaj prilično to, kar si si stavil za cilj. Tudi pri Francki ni bilo drugače: že kot otrok je neumorno pilila svojo igro, bila sama sebi najstrožji kritik, nikdar do kraja zadovoljna sama s seboj. In taka je ostala.

Idilo njenih otroških let pa je prekinil trd udarec ušode: komaj desetletna je izgubila nad vse ljubljene, skrbnega očeta in najboljšega tovariša. Umetniške kariere, kakor si jo je bila zasanjala, je bilo s tem konec. Mati, ki je ob skromni penziji morala preskrbeti dve nedoletni hčeri, je želela, da pride čim prej do kruha. Zato je Francka vstopila v mariborsko učiteljsko šolo. Ko je še hodila v III. letnik je bila sprejeta na ljubljanski konzervatorij in tako se je za tri leta pričelo vzorenje med Ljubljano in Mariborom, kar ji tudi ni baš olajšalo pouka in študija. Ko je bila v IV. letniku učiteljšča, je na mariborskih akademijah že nastopala kot učenka prof. Šlajsa. Šele po maturi se je za stalno preselila v Ljubljano. Že pri prvi konzervatorijski produkciji je tako jasno izpričala svojo darovitost, da jo je prof. Osterc v kritiki imenoval na prvem mestu poleg absolventov. Prof. M. Kogoj pa je napisal v «Ljubljanskem Zvonu» o marčevi produkciji 1932. leta: «Najboljše, kar je nudila ta prireditev, je bilo igranje Francke Ornikove». Pozornost ki jo je zbudila s svojo igro, je še več vredna, če pomislimo, da je dobila od doma le pičlo podporo in si je morala zato z instrukcijami zaslužiti svoj študij in je bila poleg tega angažirana kot članica opernega orkestra. Seveda je sodelovala tudi v konzervatorijskem ter v orkestru Glasbene Matice in bila članica komornega tria: Ornikova (violina), Jerajeva (cello) in Menardijeva (klavir). Kritika je splošno hvalila njeno globoko poj-

movanje, izredno muzikalnost, lep ton in smisel za slog. Že eno leto po svojem prihodu je z odličnim uspehom diplomirala na pedagoškem oddelku ljubljanskega konzervatorija.

Ko je prišla na prve počitnice domov v Maribor, jo je na kolodvoru tudi pričakoval skladatelj Oskar Dev. Ponosen na svojo mlado rojakinjo ji je žareč prožil obe roki in veselo vzkliknil: «To je tista mala Francka Ornikova, ki ji je treba vedno čestitati». Bila je sicer že cela gospodična — pa majhna je ostala do danes.

Šestintridesetega leta je sprejela službo violinistke v Radiu in od takrat se — v kolikor ji dopuščajo dohodki — redno vozi v Zagreb, kjer se pri znamenitem pedagogu prof. Hummlu želi čim bolj izpopolniti v svoji umetnosti. Prof. Hummel jo je spoznal že kot otroka — že takrat, ko je gospa Brändlova svoje gojence predstavila zagrebškemu občinstvu in svojemu bivšemu učitelju, ki je izjavil, da malo Mariborčanko z veseljem pričakuje. Zato je prvotno po maturi hotela takoj v Zagreb — toda očetova smrt in druge okoliščine so ji to preprečile. Toda Francka radi tega ne kloni glave in ne izgubi dobre volje; danes namreč — hvala Bogu! — ni več tako strašansko resna, kakor je bila kot otrok. To vemo vsi, ki smo z njo veselo preživeli študijska leta pa tudi vsi, ki jo poznajo v poklicu in družbi.

Gotovo je, da ni dosegla vsega, kar je zasanjala in želje ji hite včasih čez mejo tja v Italijo in kdo ve — mogoče še delj. Vendar pa je zadovoljna v svojem poklicu in v življenju polnem glasbe plava vedro in naravno kakor ribica v vodi. Včasih, seveda, se kar zasanja — recimo, kadar brska po svojih «relikvijah» in poleg svojih prvih notnih zvezkov ogleduje sliko znamenitega španskega violinista Joan Mafien-a; sliko z lastno-ročnim podpisom ji je bil slavni umetnik daroval, ko jo je slišal igrati pri prof. Topiču.

Od tedaj je preteklo dokaj let in življenje je zaigralo drugačno melodijo, kot sta si jo v ravnateljski sobici mariborske Glasbene Matice zamislila dva umetnika — in mala punčka. Oba moža sta svoje poslanstvo že končala. Ornikova pa je komaj dorasla, pot pred njo je še odprta.

Francka Ornik, srečo na pot!

II. balkanski kongres Unije za zaščito dece

(Konec.)

Mednarodna razstava ob priliki kongresa je bila urejena na beograjskem vele-sejmskem prostoru v dveh velikih paviljonih, v Spasičevem paviljonu in v narodnih paviljonih Českoslovaške in Italije. Italijanski paviljon je bil napolnjen predvsem z velikimi lepimi fotografijami raznih ustanov, otrok in mater, otrok v kolonijah itd. Razstavljene so bile tudi knjige, brošure in periodična literatura, ki se bavi z otroško zaščito. V nekaj velikih tabelah so bile številke: otrok, ki gredo letno v kolonije (4500 — kar se zdi prav za prav zelo malo za veliko državo), raznih zavodov organizacije za zaščito otrok in mater, umrljivosti od 1926/35, itd. (n. pr. 1926: umrljivost dojenčkov 12.6 %, 1935: 9.92 %). — Zelo zanimiv je bil Spasičev paviljon, imenovan po svojem ustanovitelju, znanem beograjskem filantropu Nikoli Spasiću, katerega vdova, prav tako ena največjih dobrotnic Beograda, je bila predsednica kongresa. V Spasičevem paviljonu so bili veliki plastični grafikoni zemljevida balkanskih držav s posebnimi označbami umrljivosti, rodnosti in naravnega prirastka, vse primerjano tudi z izven-balkanskimi državami. Nek drugi grafikoni je kazal zavode za zaščito otrok, prav tako za vse balkanske države. V polkrogu okrog osrednjega dela paviljona so bili prav taki, manjši, podrobni plastični grafikoni za Jugoslavijo in Bolgarijo, ki so kazali za Jugoslavijo: rodnost, umrljivost in naravni prirastek po banovinah, število otrok na en zakon, umrljivost dojenčkov, majhnih otrok in šolskih otrok, razne higienske ustanove itd. V teh grafikonih je ogromno temeljitega dela, ki bi zahtevalo za točno proučevanje mnogo več časa, kakor ga ima povprečni obiskovalec pri enem obisku. Prav lepo bi bilo,

ako bi ta razstava šla tudi po drugih mestih Jugoslavije. Tudi Bolgarija je imela — kot edina druga balkanska država — razstavljenega prav mnogo materiala. Imela je tudi razstavljene otroške knjige, umetniške slike in velik model vzornega zavoda za varstvo otrok, ki ga je v Sofiji ustanovila Near East Foundation. — V Spasičevem paviljonu je bil le splošni del jugoslovanske razstave. Največ materiala je bilo v drugem velesojmskem paviljonu. Tam je bil razstavljen material Beograda, Zagreba, Ljubljane, dravske in savske banovine (druge banovine niso bile zastopane) in države v celoti. V posebnem oddelku so razstavila svoje statistike, slike in izdelke razna beograjska dobrodelna društva, Skavti, treznostni pokret, protituberkulozna liga itd., včlanjena v Uniji za zaščito dece. Ta oddelek je bil premajhen, zato prenatrpan in nepregleden. Žal čisto v kotu so bile statistike Zdravstvenih in Kmečkih zadrug, ki imajo tako važno nalogo v zdravstveni oskrbi dežele. Iz njih je bilo razvidno, da je sedaj 127 zdravstvenih zadrug, ki obsegajo 60.000 rodbin z 250.000 člani — lep pokret, ki se bo moral še zelo razširiti. Svoj majhen oddelek zase so imela ruska emigrantska dobrodelna društva. Zelo okusno urejena je bila razstava mesta Beograda. V sredini sta bila dva velika modela: Doma zapuščene dece in nove zgradbe Doma dečje zaščite, ki bo središče otroškega skrbstva v Beogradu in kot tak nekaj novega v naši državi — za vzor drugim mestom. Žal še ni do kraja urejen, da bi ga mogli pokazati kongresistom. V ostalem je razstavil Beograd spretno fotomontaže in lepake, vmes pa znanstveni material: plastične grafikone, fotografije, statistike umrljivosti otrok, zakonskih in nezakonskih rojstev, število javnih in privatnih ustanov za zaščito matere in otroka in podobno. Beograd je imel 1937 pod svojo zaščito 6645 otrok in dal od svojega budžeta 34,344.266 din — 10,424.600 din za dečjo zaščito. V kolonije je šlo iz Beograda samega 1836 otrok. To so čisto lepe številke, a seveda je vse to le drobec dela, ki je še potrebno.

Poseben, precej velik oddelek je imela dravska banovina, ki je od banovin poslala največ materiala. Razstavila je modele mladinskih domov na Pohorju, v Martuljku, v oddelku Ljubljane novo bežigrasjsko šolo. Svoj material so objavile babiška šola ter šola za zaščitne sestre. Običajni grafikoni so kazali rodnost, umrljivost, mrtve porode, zakonska in nezakonska rojstva, itd. Zanimivi so delo in publikacije pedagoške centrale. Ravno glede šolskih otrok je imela edino dravska banovina podrobne, zanimive podatke. Tako kaže velika tabela, da je še vedno relativna večina šolskih otrok (33,37 %) v naši banovini v učilnicah ljudske šole s 50—69 učenci, desetina (10,43 %) pa v razredih z nad sto otroki. Slike in statistike prikazujejo, koliko otrok stanuje v prenatrpanih stanovanjih, koliko pri tujih ljudeh, koliko jih je zaposlenih v pretežkih, zdravju nevarnih poklicih in podobno. Tudi protituberkulozna liga razstavlja tu, kakor v beograjskem oddelku, svoje delo, razstavljene so slike in številčni podatki Klenovnika, Brestovca, Golnika, Kraljevice. Zanimiv je zemljevid občin, ki kakor koli prispevajo k mladinskemu skrbstvu. Žal je še precej praznega. Tudi Slovenija je razstavila svojo mladinsko literaturo in doma izdelane igrače. Ljubljana je imela na razstavi svoje posebne statistike in zemljevid. Iz teh je razvidno, da daje Ljubljana iz svojega proračuna en milijon dinarjev za socialno skrbstvo. Vsa razstava bo prikazana tudi v Ljubljani, tako da bomo imele še priliko, si jo ogledati in jo podrobneje proučiti. — Savska banovina je razstavila malo materiala — nekaj slik in modelov ustanov ter statistik — največji oddelek pa je odpadel tu na Zagreb, ki ima res lepo skrbstvo, za katerega izdaja letno sedem milijonov dinarjev. Tudi tu so seveda bili razstavljeni podatki o rodnosti, umrljivosti, slike in modeli raznih ustanov, itd. — V istem paviljonu je razstavila tudi država svoj material — seveda ne v celoti. Slovenca prijetno pozdravita takoj ob vходу dve skromni fotografiji: prvi dom za zaščito matere in otroka v državi — v Ljubljani, in prva jugoslovanska zaščitna sestra — Slovenka sestra Boškinova, pionirka našega socialnega dela, ki sedaj deluje v Trbovljah. Poleg velikih grafičnih prikazov državnega skrbstva za dojenčke, majhne otroke, šolske otroke in bolne otroke, ki so lepo pregledno razvrščeni ob stenah, sta zanimiva dva oddelka te splošne razstave: material potujoče razstave, ki jo imajo na

razpolago higienski zavodi, in razstava zibelk iz raznih krajev države. Iz Slovenije je lepa stara zibelka z Visokega in stara kmečka zibelka iz Dobropolja. Še bolj zanimive za nas so zibelke iz južnih banovin, nizke, s prečno palico, da mati lahko nese tako zibelko z otrokom vred s seboj na polje, ali pa za vse štiri konce privezan kos preproge, v katerem leži otrok. Razstavljeni so bili tudi primitivni, doma izdelani pripomočki, da se nauči otrok hoditi. Zelo zanimiva je bila razstava izdelkov in učnih pripomočkov šole Kralja Aleksandra za slepce v Zemunu in izdelki šole za gluhoneme. Nekaj materiala iz Jugoslavije je bilo tudi še v paviljonu 1 — nekakšna majhna higienska razstava z modeli posteljic, previjalnih mizic, obleke, kopalnih kadi, itd. ter slike in statistike dveh glavnih sanatorijev v državi — Topolšnice in Kraljevice. V ostalem je bil ta paviljon rezerviran tujim državam. Anglija in USA sta poslali le brošure, letake, lepake, ki so prav poučni in kažejo marsikaj posnemanja vrednega: kratki listki n. pr. z navodili za noseče, za nego dojenčka, za nego bolnika, nekaj receptov za bôlnike, itd., listki, ki jih mimogrede stisnejo v roke ženam v posvetovalnicah. Več materiala sta razstavili Nemčija in Francija: Nemčija pregledno v slikah in številkah skrbstvo po zdravnikih, babicah, zaščitnih sestrah, privatnih društvih, potem vzgojne lepake z navodili za noseče, za mlade matere, itd. in precej literature. Francozi pa so razstavili modele igrač, skavtsko taborišče, mladinsko literaturo, drugega materiala malo. — Svoj poseben paviljon je imela Češkoslovaška. Zaradi znanih dogodkov je prišel material prekasno in je bil paviljon posebej svečano odprt 6. oktobra. Razstavo je še isto dopoldne obiskala tudi Nj. V. kraljica Marija. Češkoslovaška je nemara najbolje združila razstavo statistik in števil z razstavo praktičnega materiala: ob stenah so bili grafični zemljevidi Češkoslovaške z dobrodelnimi organizacijami po narodnosti, umrljivost in rodnost, posvetovalnic za noseče in otroka (nekako 1 na 500 otrok — v Jugoslaviji 1 na 200.000 preb.) in skrbstvo mesta Prage. Nekaj kar v naših mestih skoraj manjka, prav gotovo vsaj v Ljubljani: Praga ima 305.400 m² igrišč! Velik del so zavzele statistike in slike telovadnih organizacij, predvsem Sokola, a tudi Delavske telovadne organizacije. V kotih pa so bili modeli mizic, stolčkov in posteljic otroškega vrta, igrišče s peskom in igračkami za pesek, igrače za sobo, figure lutkovnega gledališča, itd. Razstavljen je bil tudi velik model Masarykovih domov v Krči.

Nemogoče je pač v poročilu, ki naj bo kratko, podati le približno sliko bogatega razstavljenega materiala. Veliko je že storjenega, a še več je treba storiti. Prazni prostori na zemljevidih, plastični modeli majhnih krst, kličejo jasneje in razumljiveje kakor tiskana in govorjena beseda, da je treba in kje je treba poprijeti. Razstava kot taka je vsekakor uspela. Njene plodove, njen nauk, bo morala pokazati bodočnost. O. G.

Poročila in kritike

Občni zbor Jugoslovanske ženske zveze. V dneh 13. do 15. novembra se je vršil v Beogradu 12. redni občni zbor Jugoslovanske ženske zveze, ki se ga je udeležila tudi delegacija iz Slovenije. Pričel se je 13. novembra dopoldne s slavnostno otvoritvijo v dvorani Kolarčeve ljudske univerze, z nagovorom predsednice ge. Leposave Petkovičeve, ki je v prvi vrsti pozdravila prisotne goste, kneginjo Olgo in ministra Cvetkovića ter zastopnike vseh naših veroizpovedi. Sledila so poročila tajnic in blagajničarke ter poročilo s kongresa MŽZ v Edinburgu. Spregovoril je tudi minister Cvetković, ki je zlasti naglasil, da se nič ne dobiva brez neprestanih ter odločnih zahtev in nas s tem pozval, da še vnaprej neprestano in odločno zahtevamo vse pravice, ki nam gredo in še vse ono, kar bi morali neprestano in odločno zahtevati ne samo me, ampak vsi in vse. Popoldne istega dne se je v dvorani Kola srbskih sester pričelo redno delo, ki se je nadaljevalo vsako predpoldne in popoldne še oba naslednja dneva. Po poročilih banovinskih sekcij, (za našo banovino je poročala naša predsednica ga. Mira Engelman) in po poročilih komisij, kjer sta za tiskovno in za gospodinjstvo-gospodarsko komisijo poročali ge. Pavla Hočevar

in Vika Kraigher, se je občni zbor predvsem ukvarjal z vprašanjem organizacije in reorganizacije ženskih strokovnih šol. Razen tega sta še govorili ga. Milena Atanacković o pravnem položaju žene in ga. Zorka Karadžić o ženi v poklicu. Občni zboru je zaključil svoje delo z izvolitvijo novega odbora, ki bo naslednja štiri leta vodil JŽZ. Predsednica je ostala ga. Leposava Petkovičeva, podpredsedniška mesta pa so zasedle mesto umrlih Franje Tavčarjeve in Zlate Kovačić-Lopašić ge. Minka Govékar in Danica Bedeković ter mesto odstopivše Milene Atanacković ga. Jelena Mikić, tajniška mesta ge. Zorica Kovačević, Daca Jovanović in M. Lozanić, blagajniški ge. Olga Gavrilović in Olga Bogdanović; v nadzornem odboru so ge. Naka Spasić, Anka Gvozdanović in N. Zupančić. K notranjem delu občnega zbora se bomo še povrnili.

E. M.

† **Ivana Brlić-Mažuranić.** Hrvatski narod je izgubil veliko ženo: Ivo Brlić-Mažuranić, pesnico in pisateljico ter prvo članico Akademije. Velika pokojnica je bila vnukinja pesnika Ivana Mažuranića, avtorja dela «Smrt Smail-age Čengića». Rojena je bila v Ogulinu l. 1874., na knjižnem polju je začela delovati l. 1903. Pisala je v revije: «Vijenec», «Omladina», «Hrvatska revija» in «Hrvatsko Kolo». Vidno mesto zavzema v mladinskem slovstvu. Nek angleški kritik jo je imenoval hrvatskega Andersena. Njene povesti nudijo dobro in zdravo podlago za bodočo estetsko kulturo zrelih ljudi ter bude v deci zanimanje za čtivo, kakor malokateri drugi mladinski spisi. O svoji vzgoji omenja pisateljica v svoji avtobiografiji: «Prvo zavestno čustvo, ki je nastalo v meni v rojstni hiši, je bila ljubezen do hrvatske domovine in do onega širokega, zanosnega pojma slovanstva, ki mu je ta ljubezen jedro. To je ne le prvo čustvo, marveč je nekako prvotna, tedaj edina obstoječa tvarina v moji duši, in šele pozneje so se na tem temelju razvijala ostala moja čustva.»

Dobro bi bilo, če bi tudi me Slovenke obogatile svoje mladinsko slovstvo z deli velike Hrvatice.

M. M.

Pearl Buck — Nobelova nagrajenka. Ne zgodi se prav pogosto, da bi žena dosegla najvišje literarno odlikovanje našega časa — Nobelovo nagrado. Pred nekaj leti je ta čast doletela veliko skandinavsko pisateljico, tudi pri nas dobro znano Sigrid Undest, letos pa prav tako dobro znano ameriško pisateljico Pearl Buck. Pearl Buck je hči ameriških staršev, njen oče pa je bil protestantski duhovnik-misionar na Kitajskem, kjer je Pearl preživela svojo mladost in po dokončanih študijah prevzela mesto učiteljice na kitajskem dekliškem college-u. Pozneje se je poročila in živi sedaj v Ameriki.

A skoraj vse svoje življenje je prebila na Kitajskem, vzljubila je deželo in ljudi in naravno je, da so njena dela skoraj izključno romani in novele iz kitajskega življenja. Po njej smo zapadnjaki mogoče najbolje začeli razumevati in celo vzljubili globoko kulturni a nam tako zelo tuji kitajski narod. Pearl Buck je ženska, prava, resnična ženska in junakinje njenih spisov so predvsem žene. So odlične kitajske dame, ki molče in dekorativno, zaprte za visokim obzidjem, s pohabljenimi nogami, trpe malomarnost in nezvestobo svojih mož, odujitev svojih otrok; so kmetice, ki v težkem, udanem delu za družino hranijo svoje in jim žrtvujejo vse. Iz njenih del govori tako intimno poznanje in tako resnično razumevanje, kakor je mogoče le človeku, ki ima odprte oči in toplo srce.

Eksotičnost njenih junakov in motivov je ena velika privlačnost del Pearl Buckove. Druga je njena topla, doživeta čustvenost, nemara manj razumljiva moškim, ki pa nikoli ne zgreši svojega vpliva na ženo. Ni lepšega prikaza hrepenenja po materinstvu, kakor ko v «Materi» nedoraslo dekletce pritiska na prsi tujega otročička in si domišlja, da že doji svoje dete, ni lepšega izraza prvega, srečnega materinstva, kakor ga doživi mlada Kuei-Lan v «Vzhodu in Zapadu». — Tretja odlika njenega dela je krasni slog, ki prevzame človeka vedno, celo takrat, kadar se s pisateljico ne more strinjati. Spominjam se črtice, ki me je po svoji vsebini odbijala, in ki sem jo vendar čitala z estetskim užitkom, tako lepo je bila napisana.

Od mnogih del Pearl Buckove smo dobili doslej v slovenskem prevodu le dva: «Dobro zemljo» (ki smo jo lani videli tudi v filmu) in «Mater». «Dobra zemlja» je prvi del trilogije, katere nadaljevanja so «Sinovi» in «Deljeni dom». Majhna a krasna stvarica je «Vzhod in Zapad», povest o globokem razkolu med starim in novim, materinstvo, politični boji, lakota in poplave so tudi motivi mnogih krasnih novel Pearl Buckove.

Kitajska ni edina dežela, o kateri piše — pred kratkim je izdala na primer roman iz Amerike («Vseljenka») — a vendar je postala slavna in bo ostala znana v svetovni književnosti kot zapadni pisatelj, ki se je znal najgloblje zamisliti v tuj narod, in ga najlepše prikazati — in še kot ena najboljših pisateljic, kar jih je prikazovalo žensko življenje in žensko dušo.

O. G.

Razstava «Otrok v sliki in plastiki». Pod tem naslovom je priredila «Atena» koncem oktobra in začetkom novembra razstavo v Jakopičevem paviljonu v Ljubljani. Zbrala je lepo število otroških slik, risb in kipov, deloma portrete, deloma študije in žanre slike, med njimi dela naših najboljših umetnikov. Razstavili so med drugimi Božidar Jakac (tri portrete) in Matija Jama (nekaj lepih slik kmečkih otrok). Nekaj portretov svojih otrok je razstavila Anica Zupanc. Od mladih umetnikov je bila menda najboljša slika «Speče dete» Bare Remčeve. Razstavili so tudi Stane Kregar, Fr. Mihelič, Maksim Sedej, Marij in Mira Pregelj, od starejših Maksim Gaspari, Ivan Vavpotič in Henrika Šantel. Plastike, ki jih je bilo bolj malo, so razstavili Niko Pirnat, Fran Gorše, Boris in Zdenko Kalin in Liselotte Obereigner. Posebna zanimivost razstave so bili stari otroški portreti deloma znanih ljubljanskih osebnosti, dela naših starejših slavnih slikarjev: Matevža Langusa, Jurija Šubiča, Ivana Groharja, Ivane Kobilice, Henrike Langusove. Tu smo videli mladostno sliko Lujize Pesjakove, ge. Chrobatove s hčerko, itd. Razstava je bila prav dobro zamišljena in nudila lep užitek. Bila nam je tudi dokaz, da se bavijo skoraj vsi naši umetniki radi in uspešno z upodabljanjem otrok.

Jerica Kozina: Igralna šola. Začetkom decembra izide v Ljubljani knjiga, ki bo posebno dobrodošla staršem šolskih otrok: zbirka iger za šolske otroke, za vsak predmet in za vsak letnik iger, ki otrokom približujejo šolske predmete, zbudijo v njih veselje in zanimanje zanje. Otrok, ki je doma prepotoval pot iz Ljubljane do Ohridskega jezera, bo gotovo v šoli s posebnim zanimanjem sledil učiteljevemu popisu krajev, ki so mu že iz igre znani. Igraje se otrok nauči poštrevanosti, ne da bi se bilo treba pri tem mučiti in vzdihovati. Knjižica bo dala obilo snovi staršem, ki bi se hoteli v dolgih zimskih popoldnevih pozabaviti s svojimi otroki. Sami bodo obnavljali svoje znanje in igraje pomagali svojim otrokom pri učenju.

Igre so nastale na osnovi dolgoletnihkušenj v domačem krogu in v skavtski organizaciji, na taborenju. Tičejo se vseh šolskih predmetov: zemljepisa, zgodovine, matematike, književnosti, prirodoznanja, slovnice in celo učenja tujih jezikov. In otroci imajo veliko zanimanja za take igre. Knjižica je poceni — stane le 16 — din. Okrog Miklavža in Božiča jo bo dobili v vseh knjigarnah. Lahko jo pa tudi naravnost naročite pri uredništvu Ženskega sveta.

Obzornik

Naše ameriške sestre odlikovane. Letos poleti nas je razveselil obisk mnogih naših rojakov in rojakin iz Amerike. Naš list je o tem obisku že poročal. Zdaj pa slišimo, da je naša vlada poleg predsednika, podpredsednika in tajnika Jugoslovanskega kulturnega vrta v Clevelandu odlikovala tudi blagajničarko istega društva, go. Marion Kuhar, ter predsednico Slovenske ženske zveze v Ameriki, go. Marijo Prislund, in sicer z redom sv. Save IV. stopnje. Iskreno čestitamo!

Osemdesetletnica velike pisateljice. Skandinavske države so nam dale celo vrsto slavnih pisateljic: Karin Michaelis, Sigrid Undest — in najstarejšo med njimi — Selma Lagerlöf. Te dni — 20. novembra — je praznovala Selma Lagerlöf svojo osemdesetletnico in obenem šestdeset let svojega literarnega delovanja. Lagerlöfova spada nedvomno med najboljše in najbolj znane, ne le pisateljice, temveč pisateljice sploh. Njena dela — posebno Gösta Berling (ki ga imamo tudi v slovenskem prevodu) in krasna mladinska povest «Čudovito potovanje Nilsa Helgersona z divjimi gosmi» so svetovno znana in so bila prevedena menda v vse svetovne jezike. V slovenskem prevodu so izšle tudi njene fine, ljubeznive «Kristusove legende». Selma Lagerlöf je žela obilo priznanja za svoje delo: Leta 1909. že je dobila Nobelovo literarno nagrado, postala je častna doktorica več univerz in kot prva ženska članica švedske Akademije znanosti in umetnosti. Loživila je je svojo osemdesetletnico čila in zdrava in pri polni duševni moči. Prejela je čestitke svojih občudovalcev z vseh krajev sveta.

Političen uspeh Angležinje. V krajevnih volitvah za parlament v Dartfordu na Angleškem je zmagala kandidatka delavske stranke, ga. J. L. Adamson, žena poslanca W. M. Adamsona. Drogla je veliko večino (4.258 glasov) nad svojim konservativnim nasprotnikom. To je tem bolj zanimivo, ker je pri zadnjih volitvah odnesla konservativna stranka večino z 2.345 glasovi. To pomeni seveda naraščajoč odpor proti politiki sedanje angleške vlade, pomeni pa tudi veliko zaupanje v zastopnico delavske stranke.

Umetno znane igralkke. Sredi novembra je v neki londonski bolnišnici razmeroma mlada umetnica znana igralka, gledališka ravnateljica in pisateljica Viola Tree. Bila je rojena 1884. l. v Londonu kot hčerka slavnega igralca in ravnatelja Sira H. Berbolhm Tree-a. Končala je Kraljevsko akademijo za dramsko umetnost in nastopala predvsem v Shakespeare-ovih igrah, odlična enako v tragedijah in komedijah. 1919. leta je prevzela v upravo Aldwych gledališče v Londonu. 1930. leta je naredila turnejo po Združenih državah. Napisala je igro «Lastovka» in skupno s Sir G. du Maurier-om igro «Plesalka», ki sta bili obe igrani, in 1926. leta objavila svoje spomine.

O Boženi Nemcovi, menda najbolj slavni češki pisateljici, je napisal biografski roman Vladimir Drušk pod naslovom «Manžel slavne žene» (Soproj slavne žene). Osrednja postava romana je prav za prav mož Božene Nemcove, majhen uradnik, majhen ne le po položaju, temveč tudi po duši in srcu, ki je ženi grenil življenje. Knjiga je izšla v založništvu Evropskega literarnega kluba.

Božičnica v Crosby Hall-u. Crosby Hall, London, je dom Britske zveze akademsko izobraženih žen, kar ve že marsikatera Jugoslovanka, ki je smela kot štipendistka prebiti v njem. Nad vhodom v Crosby Hall je kratko označen njegov namen: «Spodbudi učenja in zблиževanju žen vseh narodov». Pred mnogimi leti že je Zveza začela z letnimi prodajami, da je tako dobila denar za svoj «Mednarodni fond», iz katerega daje štipendije za študij akademskim ženam vseh narodnosti. Letos 19. novembra se je spet vršila letna prodaja. Zadnja leta je Fond imel posebno veliko nujnih izdatkov, ker mora podpirati mnoge akademsko izobražene žene, ki so bile zaradi svojega političnega prepričanja ali podobnih vzrokov oproste svojih služb in morale bežati v inozemstvo.

Smrt zdravniške pionirke. Pred kratkim je umrla v osemdesetem letu ena prvih angleških zdravnic, dr. Jane Walker. Doktorirala je v Bruslju, ker takrat v Angliji ženske še niso mogle dobiti doktorata. Ustanovila je sanatorij v Norfolku, ki je bil prvi svoje vrste v Angliji: poiskala je za svoje paciente primerno zaposlitev. Pomagala je tudi ustanoviti sanatorij v Naylandu. Zanimala se je za mnogo stvari razen medicine, predvsem za politiko (bila je zavedna borilka za ženske pravice), zanimala se za literaturo in slikarstvo. Delala je do zadnjega, zelo priljubljena pri vseh znancih, pri katerih bo kljub visoki starosti zapustila občutno vrzel.

DARILA

za Miklavža in Božič lepa, koristna in praktična kupite pri nas po znižani ceni. Pričakujemo Vas z ogromno izbiro.

MANUFAKTURA NOVAK

LJUBLJANA, KONGRESNI TRG
PRI NUNSKI CERKVI

Avgust Agnola

Ljubljana

Tyrševa c. 10

Telefon št. 24-78

Račun pošt. hranilnice št. 10.940

Trgovina stekla, porcelana in vseh v gospodinjstvo spadajočih predmetov. Kompletna oprema za neveste, gospodinjstvo sploh, restavracije, kavarne in pensione.

Vedno najnoveljši vzorci kristalnih in keramičnih predmetov

Priporočam se za cenjeni nakup!

Sv. Miklavž

kupuje letos pri tvrdki

S. REBOLJ & DRUG, LJUBLJANA, MIKLOŠIČEVA C. 18

TELEFON ŠT. 35-85

Za male:

Velika zaloga punčk, vozičkov, živalic, železnic, avtomobilov in drugih modernih igračk vsakovrstnih cen.

Za velike:

Šivalni stroji „Nauman“, damska in moška kolesa „Nauman“ in „Resta“, otroški vozički.

Ugodni plačilni pogoji.

Praktični čevljički za deklice

ZIMA

4644-64024

59:-

Dekljski polčevlji na spungo, iz lahkega usnja, lepo okrašeni na licu. Močni usnjeni podplati in pete - prenesejo vsak širabac.

4624-44648

79:-

Sportni dekljski polčevlji iz mehkega rjavega boksa, okrašeni z luknjicami. Imajo usnjen podplat in usnjeno peto.

3055-66800

79:-

Zenski čevlji za zimo iz toplega sukna z usnjenim xbitim podplatom. Zapečnjuje se z zaponko, ob straneh so obšiti z usnjem. Nogi dajejo toploto in jo varujejo obohin.

4844-64038

79:- *Gymnazijkam* 99:-

Okusni dekljski lakasti čevlji z lepim belim prečnim romom. Podplati in peta sta iz mehkega usnja. Stanejo Din 79:-.

4624-46637

Praktični dekljski polčevlji iz rjavega boksa, kombinirani z rjavim semišem. Imajo usnjen podplat in usnjeno peto. Primerni za solo in sprehod.

4035-64809

79:-

Lahki pa vendar topli ženski čevlji iz črnega sukna, okrašeni z krimorjem in lakasto kapico. Zamerljajo se z zaponko.

4464-6627

4461-6627

59:-

Elegantni dekljski čevlji iz črnega usnja, okrašeni z lakom. Zapečnjuje se z zaponko.

99:-

4624-96788

Modna barva! Elegantni sportni čevlji na zavezo iz modrega telečjega boksa z nizko peto. Deklicam finega okusa k vsaki, pa tudi k sportni obleki.

3775-64913

99:-

Topli ženski čevlji iz močnega sukna, pojačeni na ristu in opetnikih z usnjem. Imajo močan usnjen podplat in polvisoko peto. Obšiti so z kontrastno žametno kožo z gumbo.

4624-44661

99:-

Okusni in moderni dekljski čevlji iz rjavega usnja. Imajo nizko usnjeno peto in močan usnjen podplat. Peta dobro ustroja k sportnim kostimom.

3075-48334

129:-

Elegantni in udobni čevlji iz črnega rjavega sukna z usnjenim podplatom in polvisoko peto. Pojdizeni s toplo mehko podlago.

Bata